



Minister Klimatu i Środowiska

Paulina Hennig-Kloska

BM-WP.050.64.2024.KM
3235886.12940913.10560519
Warszawa, 16-08-2024

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu RP

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na interpelację Pana Posła Daniela Milewskiego *w sprawie rozwoju potencjału środowiska naturalnego na rzecz obywateli i przedsiębiorców* (znak: K10INT3048), poniżej przekazuję informacje w zakresie posiadanych kompetencji.

- 1. Jakie konkretne działania podejmuje rząd w celu ochrony i zachowania środowiska naturalnego, jednocześnie zapewniając korzyści zarówno dla obywateli, jak i przedsiębiorstw?***

W zakresie ochrony przyrody:

Ministerstwo Klimatu i Środowiska wraz z Generalną Dyrekcją Ochrony Środowiska procedują projekt „Strategia ochrony mokradeł w Polsce na lata 2024-2034” (dalej „Strategia”).

Strategia jest dokumentem, który w kompleksowy sposób mierzy się z problemami ochrony ekosystemów zależnych od wód, gospodarką wodną, działalnością człowieka na obszarach mokradłowych i zmianami klimatu. Uwzględnia zarówno rezolucje Konwencji Ramsarskiej, cele europejskich strategii, jak i założenia polskich dokumentów strategicznych i aktów prawnych. Działania przedstawione w Strategii, w dużej mierze pozwolą na dostosowanie najbardziej narażonych na zmiany klimatu sektorów gospodarki do wyzwań, z którymi bezsprzecznie będzie się trzeba zmierzyć w krótszej lub dłuższej perspektywie czasu. Tereny podmokłe kształtują rozwój cywilizacji i mają kluczowe znaczenie w podtrzymaniu dobrostanu człowieka poprzez zapewnienie mu wody, pożywienia i innych dóbr niezbędnych do życia, rozwój kultury, ochronę klimatu i różnorodności biologicznej. Realizacja celów Strategii przyczyni się do zwiększenia retencji w Polsce i niwelowania skutków powodzi i suszy. Dzięki wdrożeniu założeń projektu „Strategii ochrony mokradeł w Polsce na lata 2024–2034” możliwe będzie zachowanie równowagi pomiędzy dobrostanem człowieka i przyrody.

Strategia zakłada ponadto wiele działań pobudzających polską gospodarkę, w tym:

- wprowadzenie paludikultury, czyli rolnictwa bagiennego, którego produktem końcowym jest biomasa. Materiał ten można wykorzystać jako zamiennik torfu w ogrodnictwie, jako izolator w budownictwie albo jako materiał do produktów biodegradowalnych.

Obecnie duże firmy ogrodnicze świadczące usługi obrotu torfem prowadzą badania laboratoryjne nad nowymi rodzajami podłoży organicznych (mieszanki torfu z biomasą, kompost, uprawa torfowców Sphagnum) stanowiące zamiennik dla torfowych podłoży w uprawie pieczarek, warzyw i kwiatów. Rynek budownictwa naturalnego jest wciąż słabo rozwinięty, jednak przepisy związane z emisją gazów cieplarnianych i świadome wybory konsumentów wskazują na potencjał w tej gałęzi. Przepisy środowiskowe wymuszają także standardy w zakresie produktów jednorazowych, które mogą być produkowane z biomasy z mokradeł (pałka wodna, trzcina pospolita, turzyce, torfowce Sphagnum);

- nawodnienie ok. 1500 tys. ha zdegradowanych mokradeł, co kreuje nowy rynek pracy dla fachowców posiadających wiedzę na temat ponownego nawadniania. Projekt nawadniania potrzebuje wykwalifikowanych hydrologów, gleboznawców, inżynierów, rolników i przyrodników do podnoszenia bezpiecznego dla ludzi i korzystnego dla przyrody poziomu wód gruntowych i przypowierzchniowych;
- włączenie firm prywatnych w realizację offsetu emisji gazów cieplarnianych. Mechanizm offsetowania emisji gazów cieplarnianych przez firmy będzie polegał na wykupowaniu gruntów i restytucji przyrody przez powtórne nawadnianie osuszonych torfowisk.

Jednym z działań podejmowanych przez państwa członkowskie jest realizacja „Unijnej strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 - Przywracanie przyrody do naszego życia”. Komisja Europejska przedstawiła wniosek dotyczy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych (Nature Restoration Law), który ma na celu praktyczne wdrożenie najważniejszych założeń strategii na rzecz bioróżnorodności 2030. Zawiera on wiążące cele odbudowy dla terenów zdegradowanych i siedlisk morskich, owadów zapylających, ekosystemów rolnych, obszarów miejskich, rzek i obszarów zalewowych i lasów.

W związku z pracami nad NRL, powstał międzyresortowy zespół pod przewodnictwem Ministerstwa Klimatu i Środowiska, w którym uczestniczyli przedstawiciele wszystkich zaangażowanych resortów. Celem działania zespołu była współpraca polegająca na wypracowywaniu i zgłaszaniu na bieżąco uwag do treści rozporządzenia. W czerwcu 2023 roku Rada UE uzgodniła swoje stanowisko dotyczące powołanego projektu rozporządzenia, natomiast w listopadzie tego samego roku wprowadzone zostało porozumienie z Parlamentem Europejskim. Zakończenie prac w tzw. trilogach nastąpiło pod koniec 2023 roku. Rząd RP wypracował liczne uwagi do wniosku KE, które często dotyczyły dostosowania polskich realiów do założeń zawartych w projektowanym rozporządzeniu. 27 lutego 2024 roku Parlament Europejski przyjął rozporządzenie o odbudowie zasobów przyrodniczych. W dniu 17 czerwca 2024 r. Unijna Rada ds. Środowiska przyjęła rozporządzenie o odbudowie zasobów przyrodniczych. Zatem Polska pomimo negatywnego stanowiska wyrażonego na posiedzeniu, będzie musiała dołożyć wszelkich starań w celu zaplanowania sprawniej realizacji większości postulatów znajdujących się w rozporządzeniu i usprawnieniu już istniejących mechanizmów krajowych pozwalających na efektywną ochronę różnorodności biologicznej i odbudowę zasobów przyrodniczych. Społeczeństwo polskie i sektor prywatny przedsiębiorstw poprzez wdrożenie unijnego rozporządzenia może odnieść znaczne korzyści z odbudowy zasobów przyrodniczych dzięki wdrażaniu narzędzi w zakresie łagodzenia zmian klimatu i rozwiązań w przystosowaniu do zarządzania ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi. Głównymi założeniami projektowanego aktu jest odbudowa zasobów przyrodniczych, która ma sprzyjać przemianom gospodarczym i społecznym, tworzeniu wysokiej jakości miejsc pracy i zrównoważonemu wzrostowi. Może stworzyć w niedalekiej przyszłości możliwości zatrudnienia i uzyskania dochodu oraz mieć pozytywny wpływ na zdrowie obywateli, wzmacniać dziedzictwo naturalne, a także poprawiać jakość i bezpieczeństwo żywności i wody.

W resorcie trwają ponadto prace nad rewizją celów i opracowaniem *programu ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z planem działań* na nowy horyzont czasowy, tj. do roku 2030. Sporządzenie krajowego programu stanowi wypełnienie zobowiązań Państw związanych Konwencją o różnorodności biologicznej (Dz. U. 2002 poz. 1532). Podstawy prawne dla jego opracowania zawarto w art. 111 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Zaś aktualizacja krajowego programu stanowi jedno z zobowiązań, jakie strony Konwencji podjęły w 2022 r. w Montrealu podczas 15. Posiedzenia Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej (CBD COP15). Podczas spotkania przyjęto Globalne Ramy dla różnorodności biologicznej (GBF), określające globalne cele na rzecz zachowania różnorodności biologicznej na świecie. Strony Konwencji zobowiązały się dostosować do GBF krajowe strategie różnorodności biologicznej wraz z podaniem krajowych celów, zgodnych z postanowieniami GBF. Warto zaznaczyć, że Program, mimo iż jest dokumentem opracowywanym przez Ministra Klimatu i Środowiska, to wyznacza zadania innym resortom, a jego postanowienia będą wiążące dla wszystkich członków Rady Ministrów.

Jednym z priorytetów, na których obecnie koncentruje się rząd, jest ochrona i odbudowa ekosystemu rzeki Odry, szczególności w kontekście występowania „złotej algi”. Podejmowane są działania doraźne (monitoring interwencyjny, poszerzenie monitoringu automatycznego do 30 punktów w 2024 r., zarządzanie przepływami wody, ochrona ryb w starorzeczach i zatokach). Przygotowywane są również rozwiązania systemowe, w tym legislacyjne, mające na celu ograniczenie zasolenia wód Odry, renaturyzację rzeki i odbudowę jej ekosystemów zniszczonych katastrofą z 2022r.

W zakresie odnawialnych źródeł energii

W pierwszej kolejności należy wskazać, że troska o ochronę i zachowanie środowiska naturalnego przy jednoczesnej dbałości o społeczeństwo stanowi podstawę, priorytet i misję resortu klimatu i środowiska.

Choć Polska stoi przed wyzwaniem w zakresie transformacji i dekarbonizacji sektora energetycznego zgodnie z polityką klimatyczno-energetyczną Unii Europejskiej i szczegółowymi regulacjami z niej wynikającymi, to nie ustaje w wysiłkach ich realizacji bez uszczerbku dla potrzeb i możliwości polskiego społeczeństwa.

Zadanie to realizowane jest m.in. poprzez promocję odnawialnych źródeł energii (OZE), które pozwalają oszczędzać zasoby kopalne oraz ograniczać wpływ ich wydobycia, a później spalania, na środowisko naturalne, w tym jakość powietrza.

Rozwój OZE to jeden z niezbędnych warunków do realizacji procesów transformacji energetycznej. Poziom inwestycji i odstawienie niektórych istniejących źródeł wytwórczych powinno także uwzględniać ryzyko wystąpienia zjawiska ubóstwa energetycznego i realizację idei działania dla obywateli.

Dodatkowo trzeba mieć na względzie realne możliwości techniczne. Stopień dokonywanych zmian w ujęciu rocznym jest zależny od dostępności materiałów i usług oraz możliwości włączania do systemu. Wycofaniu stabilnych źródeł węglowych musi towarzyszyć zastępowalność źródłami i rozwiązaniami, które zagwarantują pewność dostaw energii elektrycznej, możliwie niskie koszty dla odbiorcy końcowego jak i będą wspierane odpowiednim poziomem rozwoju infrastruktury sieciowej.

W tym celu MKiŚ realizuje działania m.in. regulacyjne. W celu dynamizacji rozwoju rozproszonych odnawialnych źródeł energii przygotowano szereg mechanizmów

wspierających rozwój i utrzymanie instalacji OZE, które sprawiły, że w ciągu ostatnich lat Polska osiągnęła dynamiczny przyrost łącznej mocy zainstalowanej w OZE. Od 2007 r. wzrosła ona z 1,3 GW do ponad 29,6 GW na koniec kwietnia 2024 r.

Według szacunków na podstawie instalacji zakontraktowanych w różnych systemach wsparcia oraz wydanych warunkach przyłączeniowych i zawartych umów przyłączeniowych w perspektywie 2030 r. łączna moc zainstalowana w OZE przekroczy 50 GW. Dla porównania cała moc zainstalowana wszystkich rodzajów źródeł wytwórczych w Krajowym Systemie Elektroenergetycznym (w tym odnawialnych i konwencjonalnych) wynosi aktualnie 67,5 GW.

Dostrzegając krajowy potencjał biogazowni Polska posiada doskonale znane już regulacje prawne służące wsparciu operacyjnemu tych instalacji poprzez systemy FIT (feed in tariffs) i FIP (feed in premium) jak również system aukcyjny, których szczegóły zawarte są w ustawie z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1436 z późn. zm., dalej: uOZE).

Z systemu FIT mogą korzystać wytwórcy energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w małej instalacji lub w mikroinstalacji (czyli do 500 kW), którzy sprzedają lub będą sprzedawać niewykorzystaną energię elektryczną do sprzedawcy zobowiązanego.

System FIP natomiast przeznaczony jest dla wytwórców energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii w instalacji odnawialnego źródła energii, o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 1 MW, którzy sprzedają lub będą sprzedawać niewykorzystaną energię elektryczną, do wybranego podmiotu innego niż sprzedawca zobowiązany.

Z kolei dzięki systemowi aukcyjnemu przeznaczonemu przede wszystkim dla instalacji OZE o mocy większej niż 1 MW udało się w latach 2016-2023 zakontraktować 274,3 TWh energii elektrycznej z instalacji o łącznej mocy 12,8 GW, z których do kwietnia 2024 r. wybudowano prawie 3,6 GW. To przede wszystkim elektrownie wiatrowe na lądzie (1 858 MW) oraz instalacje PV (1 703 MW).

W zakresie geologii:

W marcu 2022 roku została przyjęta Polityka Surowcowa Państwa (PSP 2050). Strategia ta określa działania mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa surowcowego kraju. Głównym celem Polityki Surowcowej Państwa jest zapewnienie dostępu do niezbędnych surowców mineralnych dla polskiej gospodarki obecnie oraz w przyszłości. Ważnym aspektem realizacji polityki jest wsparcie rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym poprzez odzysk surowców wtórnych pochodzących z działalności górniczej, wsparcie rozwoju i wykorzystania geotermii jako odnawialnego źródła energii oraz ochrona złóż kopalin.

Działania podjęte podczas realizacji PSP2050 przyczyniają się do realizacji celów zawartych w dokumentach takich jak: Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.), Mapa drogowa transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym, Polityka Energetyczna Polski 2040 oraz Polityka Ekologiczna Państwa 2030.

Aktualnie dokument ten jest modyfikowany m.in. w aspekcie wejścia w życie Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego oraz Rady UE w sprawie ustanowienia ram na potrzeby zapewnienia bezpiecznych i zrównoważonych dostaw surowców krytycznych (tzw. rozporządzenie UE dot. surowców krytycznych – Critical Raw Material Act).

Ministerstwo Klimatu i Środowiska podejmuje podane niżej działania:

1. Geotermia

Wsparcie finansowe przedsięwzięć geotermalnych (m.in. programy priorytetowe NFOŚiGW) - od 2017 r. na wykonanie nowych otworów geotermalnych (26 szt.) przyznano ze środków NFOŚiGW przeznaczonych na finansowanie potrzeb geologii już ponad 490 mln zł, a w najbliższym czasie blisko 428 mln zł zostanie przeznaczony na wykonanie kolejnych 30 otworów geotermalnych (rekomendowanych do dofinansowania przez MKiŚ w grudniu 2023 r. w ramach programu priorytetowego NFOŚiGW pn. *Udostępnianie wód termalnych w Polsce, nabór II*).

Programy dofinansowań ze środków NFOŚiGW:

- W latach 2016-2019:
 - *Geologia i górnictwo. Część 1) Poznanie budowy geologicznej kraju oraz gospodarka zasobami złóż kopalin i wód podziemnych*
 - *Poznanie budowy geologicznej na rzecz kraju,*
- W 2020 - obecnie:
 - *Udostępnianie wód termalnych w Polsce.*

Podsumowując, od 2016 r. MKiŚ wydało 56 pozytywnych opinii dotyczących dofinansowania ze środków NFOŚiGW wykonania nowych otworów geotermalnych, co stwarza szansę na udokumentowanie kolejnych złóż wód termalnych w Polsce, a w dalszej perspektywie - na budowę kolejnych ciepłowni geotermalnych.

Mechanizm wsparcia samorządów - MKiŚ we współpracy z NFOŚiGW i Państwowym Instytutem Geologicznym - Państwowym Instytutem Badawczym (PIG-PIB) uruchomiono mechanizm wsparcia samorządów, umożliwiający uzyskanie bezpłatnych opinii na temat występowania i możliwości zagospodarowania wód termalnych w danej lokalizacji. Z takiego wsparcia skorzystało łącznie 219 gmin. Po udokumentowaniu złoża wód termalnych kontynuacja przedsięwzięcia m.in. w zakresie wykonania otworu chłonnego czy budowy ciepłowni geotermalnej może nastąpić również ze środków NFOŚiGW w ramach programu priorytetowego *Polska Geotermia Plus*, którego celem jest zwiększenie wykorzystania zasobów geotermalnych w Polsce (informacje o programie: <https://www.gov.pl/web/nfosigw/polska-geotermia-plus-czesc-1-geotermia-gleboka>).

Udzielone beneficjentom ww. programów priorytetowych wsparcie finansowe na wykonanie nowych otworów geotermalnych przyczyni się do uruchomienia do końca 2024 r. ciepłowni geotermalnych w Sieradzu i Kole. Ponadto, umowy na budowę kolejnych ciepłowni geotermalnych - w Sochaczewie i Turku - zostały już podpisane.

Zadania Państwowej Służby Geologicznej w zakresie geotermii - Państwowa służba geologiczna (psg) (dalej PIG-PIB) realizuje zadania państwa z zakresu geologii, w tym m.in. inicjuje, koordynuje i wykonuje zadania zmierzające do rozpoznania budowy geologicznej kraju, w tym prac o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej, w szczególności dla odnowienia bazy surowcowej kraju, ustalania zasobów złóż kopalin, a także dla ochrony środowiska oraz koordynuje zadania z zakresu ochrony georóżnorodności oraz geologii środowiskowej. Psg prowadzi również zadania edukacyjne. Przykładowe zadania psg w zakresie geotermii to m.in.:

- *Geośrodowiskowe uwarunkowania wykorzystania energii wód termalnych na obszarze niecki mogileńsko-tódzkiej z uwzględnieniem oddziaływania eksploatacji na użytkowe poziomy wodonośne;*

- *Mapa potencjału geotermii niskotemperaturowej Polski (MPGN) w skali 1:50 000;*
- *Zasady dokumentowania geologiczno-inżynierskiego warunków posadowienia obiektów budownictwa morskiego i zabezpieczeń brzegu morskiego. Część druga: morskie farmy wiatrowe wraz z zespołem urządzeń służących do wyprowadzenia mocy;*
- *Wstępna ocena możliwości magazynowania energii cieplnej w poziomach wodonośnych na obszarze Polski (ATES);*
- *Ocena możliwości magazynowania energii cieplnej w górotworze za pomocą systemów zamkniętych (BTES, PTES/TTES, EF) w wybranych lokalizacjach na terenie Polski;*
- *Potencjał energetyczny, surowcowy i zagospodarowanie wód termalnych, leczniczych i solanek w Polsce, w tym opracowanie Bilansu zagospodarowania zasobów złóż wód oraz energii geotermalnej w Polsce wraz z Poradnikiem racjonalnego gospodarowania zasobami geotermalnymi;*
- *Program oceny stanu jakości i zasobów wód podziemnych zaliczonych do kopalin w celu ich ochrony i racjonalnego wykorzystania z uwzględnieniem zasad dokumentowania;*
- *Program założenia monitoringu stanu ilościowego i chemicznego wód termalnych niecki podhalańskiej z uwzględnieniem transgranicznego przepływu między Polską i Słowacją – Etap I;*
- *Ocena potencjału energetycznego i uwarunkowań środowiskowych dla wsparcia zrównoważonego rozwoju geotermii niskotemperaturowe;*
- *Ochrona georóżnorodności, geoedukacja i geoturystyka;*
- *Geologia Samorządowa serwis informacyjno-edukacyjny PIG-PIB w zakresie geologii, górnictwa, ochrony środowiska, administracji i przepisów prawa.*

Więcej informacji na temat zadań psg z dziedziny geotermii dostępnych jest pod adresem: <https://www.gov.pl/web/klimat/zadania-psg-z-dziedziny-geotermii>

Mapa drogowa rozwoju geotermii w Polsce - kierunki działań w zakresie rozwoju geotermii w Polsce przedstawiono w *Wieloletnim Programie Rozwoju Wykorzystania Zasobów Geotermalnych w Polsce do 2040 r., z perspektywą do 2050 r.* (tzw. mapa drogowa rozwoju geotermii w Polsce). Celem zaplanowanych w mapie drogowej działań jest zwiększenie udziału energii geotermalnej w krajowym bilansie energetycznym, wsparcie inwestorów i projektantów branży geotermalnej oraz wzrost poparcia społecznego dla wykorzystania energii geotermalnej. Szczegółowe informacje dotyczące Programu dostępne są pod adresem: <https://www.gov.pl/web/klimat/mapa-drogowa-rozwoju-geotermii-w-polsce>.

2. Wsparcie gospodarki o obiegu zamkniętym

W ramach działań podjętych w ramach Polityki Surowcowej Państwa jest także wsparcie w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym. Państwowa Służba Geologiczna w tym zakresie zrealizowała lub jest w trakcie realizacji:

- Inwentaryzacja składowisk odpadów pogórnicznych w kraju. Inwentaryzacja pozwoliła na rejestrację 1382 obiektów będących miejscem składowania odpadów pokopalnianych. Efektem tej pracy jest aktualizacja ogólnodostępnej geobazy Hałdy (<https://cbdportal.pgi.gov.pl/haldy/>), która zawiera informację o lokalizacji obiektów, charakterystykę litologiczną i chemiczną odpadów, a także dane dotyczące zagospodarowania terenu.

- *Ocena środowiskowa składowisk mineralnych surowców odpadowych dla terenu całej Polski wraz ze wskazaniem możliwości ich wykorzystania.*
Celem zadania było uzupełnienie geobazy Hałdy o określenie rzeczywistego lub potencjalnego oddziaływania zinwentaryzowanych w geobazie obiektów na poszczególne komponenty środowiska przyrodniczego oraz wyodrębnienie hałd możliwych do eksploatacji w przyszłości.
- *Bilans Zasobów Antropogenicznych etap I* - celem zadania jest rozpoczęcie bilansowania zasobów antropogenicznych zdeponowanych na hałdach i zwalówiskach pogórnich dla potrzeb Gospodarki Obiegu Zamkniętego, poprzez przeprowadzenie badań pilotażowych w województwie śląskim.

3. Wsparcie realizacji transformacji energetycznej – poszukiwanie, rozpoznanie oraz dokumentowanie złóż

Surowce są istotnym elementem potrzebnym do produkcji wielu technologii niezbędnych do przemian energetycznych. W świetle realizacji założeń Europejskiego Zielonego Ładu wzrasta rola surowców nieenergetycznych. Przejście na czystą energię przyniesie nowe wyzwania związane z zabezpieczeniem dostaw surowców koniecznych do transformacji energetycznej. Budowa odnawialnych źródeł energii od paneli słonecznych po turbiny wiatrowe, produkcja samochodów elektrycznych oraz nowych sieci energetycznych wymaga dostaw większej ilości surowców niż na potrzeby energetyki konwencjonalnej. Realizacja Polityki Surowcowej Państwa przyczynia się do wsparcia i realizacji transformacji energetycznej, poprzez poszukiwanie, rozpoznawanie oraz dokumentowanie złóż kopalin do produkcji surowców, które potrzebne są do skutecznej realizacji tej transformacji. W ramach tego tematu można przywołać przykłady zadań państwowej służby geologicznej takie jak:

- *Wstępna ocena możliwości pozyskania metali i pierwiastków z wód podziemnych;*
- *Ocena potencjału złożowego REE w Polsce;*
- *Ocena zawartości niektórych pierwiastków śladowych w solach K-Mg;*
- *Ocena możliwości pozyskiwania surowców rzadkich (w szczególności niektórych metali) z obszarów i złóż do tej pory nie rozpoznawanych pod tym kątem;*
- *Weryfikacja próbek geologicznych pod kątem zawartości LREE i HREE i niektórych pierwiastków promieniotwórczych oraz niektórych innych pierwiastków”;*
- *Ocena zawartości metali krytycznych w sferosyderytach w wybranych regionach Polski;*
- *Ocena możliwości udokumentowania zasobów REE w wybranych perspektywicznych utworach osadowych obrzeżenia Gór Świętokrzyskich;*
- *Surowce krytyczne: grafit – perspektywy złożowe;*
- *Analiza złóż niezagospodarowanych i ocena możliwości reeksploatacji zaniechanych złóż surowców.*

4. Współpraca Międzynarodowa

Biorąc pod uwagę fakt, że zdecydowana większość surowców kluczowych dla polskiej gospodarki pochodzi w całości lub w większości z importu, niezwykle istotne jest dążenie do tworzenia właściwych ram współpracy oraz partnerstwa surowcowego przede wszystkim z krajami będącymi w posiadaniu tych surowców. Jednym z ważnych elementów

realizacji Polityki Surowcowej Państwa jest współpraca międzynarodowa, w ramach której podpisano już porozumienia o współpracy (Memorandum of Understanding - MoU) z krajami takimi jak:

- Demokratyczna Republika Konga
- Mongolia
- Uzbekistan
- Ukraina
- Słowacja
- Dominikana
- Kazachstan
- Argentyna
- Wietnam

Dla przykładu podpisanie MoU z Mongolią umożliwiło rozpoczęcie planowanego zadania państwa wykonywanego przez państwową służbę geologiczną - *Poszukiwania surowców krytycznych w Azji (Mongolia)*. Zadanie ma na celu rozpoznanie i ocenę geologiczną danych z różnych regionów Mongolii w aspekcie wydobycia surowców krytycznych oraz analizę i interpretację wyników badań. Raport ma zawierać ocenę geologiczną surowców krytycznych, szacowane zasoby oraz wartość gospodarczą w aspekcie zaspokojenia potrzeb polskiego przemysłu.

5. Ochrona złóż kopalin

Ministerstwo Klimatu i Środowiska realizuje również działanie polegające na zabezpieczeniu złóż kopalin poprzez wykorzystanie terenu leżącego nad nimi dla celów OZE, rolnictwa, leśnictwa, terenów zielonych (w tym ogrodów działkowych), zbiorników wód, oraz turystyki sportu i rekreacji.

Departament Geologii Ministerstwa Klimatu i Środowiska wytypował również 35 złóż kopalin, których tereny nad złożem można zalesić poprzez przystąpienie do programu Lasów Państwowych, polegającego na dobrowolnym wykupie ziemi, należącej do obywateli pod zalesienie.

Po wprowadzeniu ustawy z dnia 16 czerwca 2023 r. o zmianie ustawy Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2023 r., poz. 2029) w ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 54) w art. 125 dodano ust. 3 w brzmieniu:

3. Nie narusza ochrony złóż kopalin lokalizowanie na obszarach występowania udokumentowanych złóż kopalin morskich farm wiatrowych w rozumieniu ustawy z dnia 17 grudnia 2020 r. o promowaniu wytwarzania energii elektrycznej w morskich farmach wiatrowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1385, 1681 i 1762) oraz instalacji odnawialnych źródeł energii w rozumieniu ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2023 r. poz. 1436, 1597, 1681 i 1762), jeżeli te instalacje nie są trwale związane z gruntem w sposób uniemożliwiający eksploatację złoża w przyszłości.

W zakresie leśnictwa:

Nadrzędnym celem Kierownictwa Ministerstwa Klimatu i Środowiska jest zapewnienie trwałej ochrony najcenniejszych ekosystemów leśnych, wzmocnienie pełniących przez nie funkcji oraz świadczonych usług ekosystemowych. Cel ten zostanie zrealizowany poprzez reformę modelu gospodarki leśnej. Gospodarka leśna na tych terenach zostanie ukierunkowana na pełnienie funkcji ochronnych i społecznych.

Dlatego też już 8 stycznia br. wydałam polecenie o wyłączeniu na części obszarów, a na części ograniczeniu gospodarki leśnej. Polecenie z dnia 8 stycznia br. dotyczy wstrzymania lub ograniczenia możliwości pozyskania drewna na obszarze ok. 94 tys. ha. Zgodnie z aktualnymi danymi GUS powierzchnia lasów zarządzanych przez PGL LP wynosi 7 134,4 tys. ha. Oznacza to, że poleceniem objęto 1,31% powierzchni lasów.

W dniach 22-23 kwietnia br. odbyło się spotkanie w ramach Ogólnopolskiej Narady o Lasach. Jest to odpowiedź na potrzebę dialogu ze społeczeństwem na temat sposobu prowadzenia gospodarki leśnej. Kontynuacją Narady są spotkania, których celem jest wypracowanie kierunkowych wytycznych oraz rekomendacji dla transformacji modelu gospodarki leśnej. Inicjatywa ta opiera się na otwartym dialogu oraz dyskusji opartej na merytorycznych argumentach. Jest ona realizowana w ścisłej współpracy ze wszystkimi podmiotami zainteresowanymi transformacją gospodarki leśnej, w szczególności Lasami Państwowymi, przedstawicielami strony społecznej, przedstawicielami biznesu oraz innymi interesariuszami. Zgodnie z ustalonym harmonogramem zakończony został etap dyskusji „stolików” w sześciu grupach tematycznych. Wypracowany materiał zostanie poddany dyskusji na posiedzeniu Zespołu ds. wzmocnienia ochrony lasów cennych przyrodniczo i ważnych społecznie.

26 kwietnia br. wydałam polecenie Dyrektorowi Generalnemu Lasów Państwowych, w którym zobowiązałam Dyrektora Generalnego LP do wzmocnienia ochrony lasów o wiodącej funkcji społecznej wokół miast: Warszawa, Kraków, Gdańsk-Sopot-Gdynia, Wrocław, Łódź, Poznań, Katowice, Bydgoszcz-Toruń, Szczecin. Ponadto Dyrektor Generalny LP został zobowiązany do opracowania szczegółowych propozycji obszarów lasów o wiodącej funkcji społecznej, w terminie 2 miesięcy od dnia wydania niniejszego polecenia, w ramach lokalnych zespołów ds. lasów społecznych, których członkami mają być m.in. przedstawiciele: NGOs, samorządu, ministerstwa klimatu i środowiska, RDOŚ, zakładów usług leśnych, IBL, BULiGL, branży drzewnej, leśników.

26 kwietnia br. wydałam również polecenie Dyrektorowi Generalnemu Lasów Państwowych, w którym zobowiązałam Dyrektora Generalnego LP, aby w sporządzanych i przedkładanych do zatwierdzenia Ministrowi Klimatu i Środowiska planach urządzenia lasów preferować rębnie złożone oraz cięcia inne niż zupełne. Ponadto zobowiązałam Dyrektora Generalnego LP, aby przygotował we współpracy z Instytutem Badawczym Leśnictwa analizę i propozycje rozwiązań:

- a) zastąpienia rębniami złożonymi zaplanowanych w planach urządzenia lasu rębni zupełnych,
- b) zastąpienia cięć zupełnych innymi sposobami wykonywania cięć.

W realizacji ww. polecenia Dyrektor Generalny Lasów Państwowych wydał w dniu 12 lipca 2024 r. zarządzenie nr 87 w sprawie wprowadzenia wytycznych dotyczących ograniczenia stosowania rębni i cięć zupełnych w lasach gospodarowanych przez Lasy Państwowe.

Jednocześnie, Ministerstwo Klimatu i Środowiska rozumie potrzeby sektora drzewnego, dlatego już 23 stycznia br. spotkałam się z przedstawicielami przemysłu drzewnego. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele Ministerstwa Rozwoju i Technologii, z wiceministrem Waldemarem Stugockim oraz członkowie stowarzyszeń Papierników Polskich, Producentów Płyt Drewnopochodnych, Przemysłu Tartaczno, Polskiej Izby Gospodarczej Przemysłu Drzewnego, Związku Polskie Okna i Drzwi, Ogólnopolskiego Związku Pracodawców Przemysłu Drzewnego, Ogólnopolskiej Izby Gospodarczej Producentów Mebli, Polskiego Komitetu Narodowego EPAL, firmy Stelmet, a także zastępca Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych. Było to pierwsze spotkanie, na którym goście zakomunikowali potrzeby przemysłu drzewnego.

Ponadto, ogłoszony został przez MKiŚ pakiet dla przemysłu, którego celem jest stworzenie warunków dla stabilnego rozwoju firm w tym sektorze, w obecnej sytuacji rynkowej. Pakiet dla przemysłu drzewnego obejmuje:

- zwiększenie procenta puli drewna przeznaczonej dla stałych, sprawdzonych klientów;
- większe premiowanie przy sprzedaży intensywności przerobu drewna – im bardziej korzystne dla gospodarki, zaawansowane (głębsze) wykorzystanie drewna, tym większa premia;
- oferowanie produktu drzewnego dostosowanego do potrzeb polskich nabywców, a nie zagranicznych np. z dalekiego wschodu;
- proklimatyczną lokalność – premię dla kupców przerabiających drewno bliżej miejsca pozyskania, aby uniknąć zbędnie generującego CO₂ nieracjonalnego transportu drewna;
- eliminację nieuczciwych kupujących przez efektywną kontrolę rzeczywistego sposobu i miejsca przerobu drewna. Przedsiębiorcy unikający kontroli nie otrzymają punktów;
- eliminację zjawiska sztucznego popytu na drewno;
- większą stabilność i pewniejszą przyszłość, łatwiejsze planowanie – wprowadzenie opcji półrocznej umowy na zakup drewna;
- transparentność sprzedaży drewna – pełną jawność nabywców i wartości umów, w tym deklaracji przerobu;
- uwolnienie dla przemysłu drewna pełnowartościowego, grubego, które dziś jest używane w energetyce. Zdefiniowanie kategorii drewna energetycznego.

Pakiet ten został stworzony na bazie licznych postulatów stowarzyszeń i organizacji zrzeszających przedsiębiorców branży drzewnej. Przed 2024 r. nie było takiej otwartości MKiŚ na dialog z przemysłem drzewnym, co przyznają sami przedsiębiorcy np. na komisji sejmowej. Przedstawiony pakiet wyznacza kierunek zmian, który obecnie przeformułowywany jest na konkretne wdrożenia. Szczegółowe rozwiązania zostaną wypracowane na dedykowanych temu tematowi spotkaniach z przedstawicielami przemysłu drzewnego, Lasów Państwowych oraz strony społecznej. Przeprowadzona została przez Lasy Państwowe we współpracy z MKiŚ ankieta wśród nabywców drewna, właśnie po to, aby ostateczne rozwiązania wypracowane w dialogu precyzyjnie i konkretnie odpowiadały na ich potrzeby.

Przedstawiciele branży drzewnej są aktywnie włączani do różnych inicjatyw MKiŚ, w tym są członkami ministerialnego zespołu do spraw wzmocnienia ochrony lasów cennych przyrodniczo i ważnych społecznie i byli zaproszeni do udziału w Ogólnopolskiej Naradzie o Lasach.

2. Czy istnieją programy inwestycyjne lub inicjatywy mające na celu ochronę i rewitalizację obszarów przyrodniczych, takich jak parki narodowe, obszary chronione czy obszary Natura 2000?

W zakresie ochrony przyrody:

Zgodnie z ustawą z dnia 18 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o ochronie przyrody oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 224, poz. 1337), parki narodowe z dniem 1 stycznia 2012 r. zostały przekształcone w państwowe osoby prawne w rozumieniu art. 9 pkt. 14 ustawy o finansach publicznych. Parki narodowe jako państwowe osoby prawne prowadzą samodzielną gospodarkę finansową, pokrywając z uzyskiwanych przychodów wydatki na finansowanie zadań określonych w ustawie o ochronie przyrody. Środki na bieżącą

działalność oraz na współfinansowanie realizacji projektów z udziałem środków zagranicznych, parki narodowe otrzymują m.in. z dotacji celowych z budżetu państwa, przychodów z prowadzonej działalności, środków od innych jednostek sektora finansów publicznych (np. NFOŚiGW, WFOŚiGW, ARiMR) oraz pozostałych przychodów uzyskiwanych od jednostek spoza sektora finansów publicznych, darowizn lub odsetek od depozytów.

Dotacja celowa, w zakresie działalności bieżącej, przeznaczona jest na realizację przez 23 parki narodowe następujących zadań:

- prowadzenie działań ochronnych w ekosystemach parku narodowego;
- udostępnianie obszaru parku narodowego na zasadach określonych w planie ochrony lub zadaniach ochronnych i zarządzeniach dyrektora parku narodowego;
- prowadzenie działań związanych z edukacją przyrodniczą.

W roku 2024 istotnie zwiększono dotację celową dla parków narodowych do kwoty 152 802 tys. zł, z czego na wydatki bieżące przeznaczono 148 302 tys. zł oraz na wydatki majątkowe 4.500 tys. zł.

Podstawowym dokumentem planistycznym z zakresu realizacji zadań w obszarze ochrony przyrody w parkach narodowych jest plan ochrony. Zgodnie z przepisami Ustawy (art. 20 ust. 1 i 2) plan ten sporządzany jest na okres 20 lat i stanowi podstawę do działań z zakresu ochrony dziedzictwa przyrodniczego na obszarze parku narodowego. Plany ustanawiane są rozporządzeniem ministra właściwego do spraw środowiska. Do czasu ustanowienia planu ochrony parki realizują zadania na podstawie zadań ochronnych stanowionych zarządzeniami ministra właściwego do spraw środowiska, zgodnie z art. 22 Ustawy. Zadania ochronne są ustanawiane na okres jednego roku lub na kolejne lata, nie dłużej jednak niż na 5 lat. Zadania ochronne uwzględniają, między innymi, szczegółową specyfikę merytoryczną wszelkich działań ochronnych realizowanych w ekosystemach Parku, określają kompleksowe podejście do ochrony zasobów przyrodniczych oraz zawierają opis sposobów czynnej ochrony ekosystemów Parku z podziałem na ekosystemy znajdujące się w ochronie ścisłej, czynnej i krajobrazowej.

Zadania w zakresie ochrony przyrody w parkach narodowych wykonuje Służba Parku Narodowego, na podstawie planu ochrony lub zadań ochronnych parku, jak również w oparciu o przepisy ustawy o ochronie przyrody, wraz z jej aktami wykonawczymi, w szczególności rozporządzeniami Ministra Środowiska o ochronie gatunkowej roślin i grzybów oraz o ochronie gatunkowej zwierząt.

Rolnicy gospodarujący na obszarach Natura 2000 mają możliwość wsparcia finansowego do gospodarowania na wybranych siedliskach przyrodniczych i siedliskach ptaków wodno-błotnych w ramach Interwencji 1. „Ochrona cennych siedlisk i zagrożonych gatunków na obszarach Natura 2000” Planu Strategicznego Wspólnej Polityki Rolnej.

W ramach interwencji beneficjenci realizują zobowiązania polegające na wykonywaniu szczegółowych wymogów sprzyjających różnym elementom środowiska naturalnego obszarów wiejskich. Wymogi te, w większości przypadków, prowadzą do bardziej ekstensywnego użytkowania, tj. stosowania praktyk rolniczych, które są przyjazne dla środowiska, co w efekcie wiąże się z poniesieniem kosztów gospodarowania i utratą części zysków. Płatności rolno-środowiskowo-klimatyczne stanowią rekompensatę utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów, stanowiąc tym samym zachętę dla rolników do podejmowania dobrowolnego zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatycznego. Uczestnictwo w dobrowolnym pięcioletnim zobowiązaniu jest wynagradzane od 912 zł/ha (torfowiska – wymogi kluczowe) do 1 612 zł/ha (murawy).

W kontekście NRL, należy wskazać że przepisy przyjętego rozporządzenia w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych wskazują na potrzebę przywracania osuszonych torfowisk, co wiąże się z wprowadzeniem działań odtworzeniowych na powierzchni co najmniej 30% osuszonych torfowiskach do 2030 r., z czego co najmniej 1/4 powierzchni musi zostać ponownie nawodniona. W świetle powyższego zauważyć należy, że Polska wypracowała mechanizmy sprzyjające nawadnianiu torfowisk i innych siedlisk zależnych od wód znajdujących się na obszarach rolnych i leśnych. Działania podejmowane w perspektywie do roku 2030 będą obejmowały kontynuowanie, promocję i rozwój tych mechanizmów i inicjatyw. Jeden z nich to tzw. ekoschematy, które są nowym elementem płatności bezpośrednich, dotyczy retencjonowania wody na trwałych użytkach zielonych. Warunkiem, aby rolnik mógł otrzymać dopłatę za retencjonowanie wody, jest wystąpienie na trwałych użytkach zielonych zalania lub podtopienia w okresie między 1 maja a 30 września, przez okres co najmniej 12 następujących po sobie dni. Ten mechanizm może być wykorzystany jako efektywne narzędzie zachęcające rolników do powstrzymania odpływu wód z siedlisk zależnych od wód, co będzie przeciwdziało ich degradacji.

Z działań podejmowanych przez jednostkę podległą, tj. Generalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska (dalej „GDOŚ”) należy wskazać, że w perspektywie 2014-2020, GDOŚ realizował z POIiŚ 2014-2020 kompleksowy projekt pn.: „Ochrona siedlisk i gatunków terenów nieleśnych zależnych od wód”. Jednym z celów szczegółowych projektu była m.in.: poprawa stanu zachowania siedlisk przyrodniczych oraz populacji gatunków poprzez zrealizowanie działań związanych z powstrzymaniem sukcesji naturalnej na terenie ich występowania oraz zmianą stosunków wodnych (budowa zastawek, zasypywanie rowów melioracyjnych itp.). Działania na rzecz ochrony i odbudowy siedlisk leśnych realizują również Lasy Państwowe. Przedsięwzięcia te będą kontynuowane w perspektywie 2021-2027.

W dniu 1 grudnia 2022 oficjalnie rozpoczął się natomiast projekt odtwarzania, ochrony i przywracania kluczowych dla klimatu i bioróżnorodności funkcji terenów podmokłych, torfowisk i bagien na terenach sieci Natura 2000 i Zielonej Infrastruktury. Wetlands Green Life to strategiczna inicjatywa finansowana ze środków programu LIFE oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, mająca na celu odtworzenie oraz zachowanie obszarów bagiennych, torfowisk i terenów podmokłych na obszarach Natura 2000 i Zielonej Infrastruktury. Program będzie realizowany przez Biuro Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej we współpracy z GDOŚ oraz Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie.

W zakresie usuwania barier na rzekach zgodnie z Ramową Dyrektywą Wodną (dalej „RDW”), uznaje się potrzebę utrzymania tych barier, które służą konkretnym celom tj. ochronie przeciwpowodziowej, zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego czy rolnictwu. Utrzymanie funkcjonowania infrastruktury powinno wiązać się z wprowadzeniem działań ukierunkowanych na łagodzenie wpływu na środowisko poprzez zastosowanie odpowiednich rozwiązań tj. np. przepławki dla ryb. Podkreślić należy, że RDW wymaga zachowania ciągłości dla wszystkich jednolitych części wód na rzekach w UE i wspieranie osiągnięcia ich dobrego stanu ekologicznego. Utrzymanie infrastruktury hydrotechnicznej umożliwiającej gospodarcze wykorzystanie rzek jest istotne w świetle obecnej sytuacji na rynku surowców energetycznych. Rzeki stanowią niezbędny element sieci transportowej pozwalającej na transport surowców m.in. paliw kopalnianych (historycznie ten typ ładunków jest największą grupą ładunkową transportowaną rzekami zarówno w kraju jak i w UE).

Jednocześnie dostrzega potrzebę realizacji kolejnego etapu zobowiązań rozporządzenia. Jednym z kluczowych zobowiązań będzie odpowiednie przygotowanie Krajowego Planu Odbudowy Zasobów Przyrodniczych (KPO ZP), wymagające stałej współpracy resortów odpowiedzialnych za poszczególne elementy rozporządzenia.

W zakresie funduszy europejskich:

Wsparcie ochrony i rewitalizacji obszarów przyrodniczych, takich jak: parki narodowe, obszary chronione i obszary Natura 2000 jest jednym z priorytetów zarówno w programach finansowanych ze środków zagranicznych, jak i krajowych. Do najważniejszych źródeł finansowania tego obszaru należą: programy finansowane ze środków polityki spójności UE, programy zarządzane centralnie przez KE, programy finansowane z funduszy norweskich czy też programy finansowane przez NFOŚiGW i wfośigw.

I. Programy finansowane z polityki spójności UE

1. Program FEnIKS (Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat i Środowisko 2021-2027) to program finansowany z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Funduszu Spójności (FS).

W ramach programu realizowane jest m.in. działanie FENX.01.05 Ochrona przyrody i rozwój zielonej infrastruktury, którego jednym z głównych celów jest ochrona, regeneracja i zrównoważone wykorzystanie obszarów chronionych. Zakres działania to m.in. wsparcie realizacji projektów/działań z obszarów:

- Ochrona in-situ lub ex-situ zagrożonych gatunków i siedlisk przyrodniczych – kompleksowa ochrona czynna gatunków roślin, zwierząt, grzybów i siedlisk przyrodniczych w oparciu o zatwierdzone dokumenty planistyczne dla obszarów Natura 2000, parków narodowych i rezerwatów przyrody. Kompleksowa, ponadregionalna ochrona gatunkowa (populacji zasiedlających obszary Natura 2000 i siedliska poza nimi);
- Opracowanie dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych - przygotowanie lub aktualizacja dokumentów planistycznych parków narodowych, obszarów Natura 2000 i rezerwatów przyrody i wymagane działania towarzyszące;
- Zwalczanie inwazyjnych gatunków obcych – kompleksowe zarządzania IGO, w tym aktualizacja wiedzy o tych gatunkach i sposobach ich eliminacji, kontroli lub izolacji, w szczególności gatunków należących do IGO stwarzających zagrożenie dla UE lub Polski i przedsięwzięcia wdrażające „Plan działań dotyczący priorytetowych dróg przenoszenia IGO stwarzających zagrożenie dla UE lub Polski”;
- Rozwój zdolności i usprawnienie zarządzania obszarami chronionymi - poprawa zdolności parków narodowych i podmiotów zarządzających obszarami Natura 2000 do zarządzania tymi obszarami m.in. w zakresie: rozwoju infrastruktury geoinformacyjnej, ochrony terenów cennych przyrodniczo poprzez ukierunkowanie ruchu turystycznego, rozwój infrastruktury parków narodowych bezpośrednio służącej edukacji;
- Edukacja w zakresie ochrony przyrody – poprawa wiedzy i świadomości społeczeństwa na temat celów i zasad ochrony przyrody oraz wpływu zanieczyszczeń na stan środowiska i zdrowie ludzi, z wykorzystaniem różnorodnych form i środków przekazu, nowoczesnych narzędzi informacyjno - komunikacyjnych i materiałów edukacyjnych.

Ponadto, w ramach powyższego działania realizowane będą również typy projektów w sposób pośredni wpływające na ochronę przyrody, chociażby takie jak: monitoring przyrody, zielona i niebieska infrastruktura - poprawa systemów przyrodniczych, również na terenach zurbanizowanych, rekultywacja i remediacja terenów zdegradowanych oraz usuwanie niewłaściwie składowanych lub magazynowanych odpadów oraz wywołanego przez nie zagrożenia dla ludzi lub środowiska.

Działanie FENX.01.05 Ochrona przyrody i rozwój zielonej infrastruktury odgrywa kluczową rolę w dążeniu do ochrony przyrody w Polsce, poprzez finansowanie różnych typów działań

przyczyniających się do poprawy stanu terenów cennych przyrodniczo i przedmiotów ochrony.

Finansowanie w ramach programu może być dostępne dla różnorodnych podmiotów, w tym: parków narodowych, państwowych jednostek budżetowych (m.in. GDOŚ, rdoś), jednostek samorządu terytorialnego, instytucji naukowych, organizacji pozarządowych, PGL LP.

Alokacja na działania dotyczące ochrony przyrody i różnorodności biologicznej oraz zielonej i niebieskiej infrastruktury to 240 mln EUR. Aktualne informacje nt. naborów wniosków znajdują się na stronie internetowej Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej.

2. Kolejnym programem finansowanym z funduszy Unii Europejskiej i mającym na celu ochronę obszarów chronionych jest **Program FEPW (Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027)**, dedykowany wspieraniu rozwoju gospodarczego i społecznego wschodnich regionów Polski. W ramach FEPW realizowane jest działanie FEPW.02.03 Bioróżnorodność, którego zakres wsparcia obejmuje m.in. działania czynnej ochrony przyrody w myśl Priorytetowych Ram Działań (PAF) dla sieci Natura 2000 w Polsce na lata 2021–2027. Można wymienić takie typy projektów jak:

- udrażnianie i przywracanie ciągłości korytarzy ekologicznych o znaczeniu ponadregionalnym,
- ukierunkowanie ruchu turystycznego w celu zmniejszenia antropopresji na obszary chronione,
- budowa lub rozbudowa bazy edukacyjnej w parkach narodowych;
- podnoszenie świadomości ekologicznej i promowanie postaw proekologicznych lokalnych społeczności.

Beneficjentami w zakresie przedsięwzięć programu FEPW są: jednostki samorządu terytorialnego z Polski Wschodniej, zarządzający gospodarką leśną, zarządzający gospodarką wodną, organy ochrony przyrody, instytucje edukacji i nauki oraz organizacje pozarządowe. We wszystkich ww. obszarach ogłoszono już nabory wniosków. Uruchomienie kolejnych naborów będzie uzależnione od wyników oceny złożonych wniosków o dofinansowanie.

Alokacja działania 55 mln EUR.

Poprzez inwestycje w kluczowe obszary środowiskowe zarówno program FEnIKS jak i FEPW mają na celu poprawę stanu siedlisk przyrodniczych terenów objętych różnymi formami ochrony, co w sposób pośredni wpłynie także na poprawę jakości życia społeczeństwa.

Zgodnie z Umową Partnerstwa wsparcie ochrony przyrody jest przewidziane również ze środków UE w ramach programów regionalnych, programów Wspólnej Polityki Rolnej czy programów Interreg.

II. Programy zarządzane centralnie przez KE

Instrumentem finansowym dedykowanym wyłącznie kwestiom ochrony środowiska i klimatu jest zarządzany centralnie przez Komisję Europejską **Program LIFE**. W ramach Programu LIFE 2021-2027 funkcjonuje podprogram Przyroda i różnorodność biologiczna o alokacji 2,1 mld EUR. Projekty przyrodnicze mogą mieć charakter projektów działań standardowych lub projektów strategicznych. Projekty działań standardowych można realizować w ramach dwóch podstawowych obszarów interwencji w ramach tematu Przyroda i różnorodność biologiczna:

1. „Przestrzeń dla natury” – wsparcie projektów ukierunkowanych na poprawę stanu gatunków lub siedlisk za pomocą obszarowych środków ochrony lub odtworzenia. Do tej kategorii mogą należeć na przykład projekty odtworzenia lub poprawy stanu naturalnych lub półnaturalnych siedlisk, lub siedlisk gatunków, zarówno wewnątrz istniejących obszarów chronionych, jak i poza nimi. Mogą to być również projekty dotyczące utworzenia dodatkowych obszarów chronionych (lub zwiększenia nacisku na różnorodność biologiczną i atuty istniejącego obszaru chronionego), korytarzy ekologicznych lub innych elementów zielonej infrastruktury, projekty, których celem jest przetestowanie lub zademonstrowanie nowej strategii zagospodarowania terenu, projekty złagodzenia presji na środowisko naturalne itd.

2. „Ochrona naszych gatunków” – wsparcie projektów, których celem jest poprawa stanu gatunku (lub, w przypadku inwazyjnych gatunków obcych, ograniczenie jego wpływu), poprzez użycie dowolnych metod z wyjątkiem obszarowych środków ochrony lub odtworzenia. Biorąc pod uwagę szerokie spektrum zagrożeń, jakie mogą dotyczyć gatunku i tak już dotkniętego degradacją naturalnego siedliska w którym żyje, projekty dotyczące tego obszaru mogą przybrać różnorodne formy - od twardych projektów infrastrukturalnych po edukację i zwiększanie świadomości otoczenia.

W zakresie tematu Zarządzanie przyrodą wnioski muszą przyczyniać się do wdrażania aspektów zarządzania (tzn. zapewnienia zgodności, uczestnictwa publicznego, dostępu do wymiaru sprawiedliwości) Strategii różnorodności biologicznej UE na okres do 2030 r., ze szczególnym naciskiem na prawodawstwo UE w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej.

Natomiast projekty strategiczne SNaP mają na celu wdrożenie planów, strategii lub planów działania wymaganych na mocy konkretnego prawodawstwa lub polityki UE w zakresie ochrony środowiska tj.:

– Priorytetowe Ramy Działań dla sieci Natura 2000 (PAF) zgodnie z art. 8 Dyrektywy Siedliskowej 92/43 oraz

– inne plany lub strategie przyjęte na poziomie międzynarodowym, krajowym, regionalnym lub wieloregionalnym przez organy odpowiedzialne za ochronę przyrody, które wdrażają politykę lub ustawodawstwo dotyczące przyrody i/lub różnorodności biologicznej oraz obejmują konkretne i wymierne działania lub cele, z jasnym harmonogramem i budżetem.

Nabory w ramach LIFE zostały ogłoszone w kwietniu i aplikować można do września 2024r. Materiały informacyjne i szczegółowe warunki aplikowania są dostępne na stronie agencji CINEA.

III. Fundusze norweskie

W ramach trzeciej edycji Funduszy Norweskich i EOG (2014-2021) jednym z obszarów programowych jest Środowisko naturalne i ekosystemy, gdzie przeprowadzono 3 otwarte nabory wniosków o dofinansowanie, a łącznie realizowanych jest 29 projektów (obecnie trwa proces zamykania projektów). Beneficjentami są między innymi Parki Narodowe, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych oraz nadleśnictwa, a także jst. Alokacja wyniosła prawie 15 mln EUR. Poniżej przedstawiono zakres przedmiotowy:

1. Nabór Wdrażanie planów zarządzania ekosystemami: zwiększenie odporności ekosystemów na negatywne zjawiska wynikające ze zmian klimatu oraz adaptację do nich poprzez aktywną ochronę zagrożonych gatunków oraz siedlisk. Realizacja projektów przyczynia się do wzmocnienia odporności ekosystemów na negatywne skutki zmian klimatu, a także pośrednio do ograniczenia emisji CO₂ poprzez ochronę naturalnych oraz

przywracanie zdegradowanych mokradł oraz podniesienia świadomości społecznej w zakresie zmian klimatu i ich wpływu na ekosystemy.

2. Nabór Zwiększenie ochrony ekosystemów przed inwazyjnymi gatunkami obcymi: zwiększenie odporności ekosystemów na negatywne zjawiska wynikające ze zmian klimatu poprzez aktywną ochronę ekosystemów przed inwazyjnymi gatunkami obcymi. Realizacja projektów przyczynia się do wzmocnienia odporności ekosystemów na negatywne skutki zmian klimatu oraz podniesienia świadomości społecznej w zakresie zmian klimatu i ich wpływu na ekosystemy.

3. Nabór Działania związane z ochroną ekosystemów prowadzone przez organizacje pozarządowe (Fundusz Małych Grantów): zwiększenie odporności ekosystemów na negatywne zjawiska wynikające ze zmian klimatu oraz adaptację do tych zmian poprzez zaangażowanie organizacji pozarządowych w aktywną ochronę ekosystemów, mapowanie i ocenę usług ekosystemów oraz podnoszenie świadomości społecznej w zakresie zmian klimatu i ich wpływu na ekosystemy. Realizacja projektów przyczynia się do zaangażowania społeczności lokalnych w ochronę środowiska naturalnego, a także pośrednio do ograniczenia emisji CO₂ poprzez przywracanie prawidłowego stanu mokradł.

IV. Środki krajowe NFOŚiGW i wfośigw

Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (NFOŚiGW) oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej (wfośigw) odgrywają kluczową rolę w ochronie i rewitalizacji obszarów przyrodniczych w Polsce. Instytucje te poprzez finansowanie inwestycji związanych z ochroną cennych przyrodniczo obszarów, siedlisk oraz gatunków zagrożonych, a także wsparcie parków narodowych i obszarów Natura 2000 przyczyniają się do poprawy środowiska naturalnego.

NFOŚiGW jako źródło finansowania wielu projektów środowiskowych wspiera działania na rzecz ochrony przyrody. Priorytetowym programem na rzecz ochrony obszarów chronionych jest program Różnorodność biologiczna, edukacja i monitoring środowiska. Wfośigw oferują dofinansowanie na projekty lokalne również wspierające ochronę i rewitalizację obszarów przyrodniczych. Projekty finansowane przez NFOŚiGW oraz wfośigw wymienione zostały w **załączniku nr 1**.

Dzięki współpracy NFOŚiGW i wfośigw realizowane są kompleksowe działania przyczyniające się do poprawy stanu zachowania obszarów parków narodowych i obszarów Natura 2000.

3. Jakie są główne wyzwania związane z ochroną i rozwojem potencjału środowiska naturalnego w Polsce, a także jakie działania podejmuje rząd w celu ich rozwiązania?

W zakresie ochrony przyrody:

Samo przygotowanie Krajowego Planu Odbudowy i Zasobów Przyrodniczych wymaga bardzo dużych nakładów pracy i środków finansowych (m.in. ze względu na potrzebę przeprowadzenia szerokich badań przygotowawczych), kosztowne będzie też zarządzanie i monitorowanie jego realizacji. Projekt rozporządzenia nakłada na kraje członkowskie dodatkowe obowiązki wymagające znacznego zwiększenia dotychczas dostępnych środków finansowych zarówno na realizację ochrony czynnej, monitoringu ale także wzmocnienia kadrowego instytucji zarządzających ochroną przyrody.

Na realizację zaplanowanych działań nie są przewidziane odrębne środki finansowe; projekt wskazuje na możliwość wykorzystania pieniędzy unijnych (np. polityka spójności, Wspólna Polityka Rolna, EFMRA, LIFE), publicznych środków krajowych i finansowania prywatnego. Oznacza to bardzo duży wysiłek finansowy i konieczność znacznych zmian w strukturze finansowania polityk rozwoju już w najbliższych latach, gdyż pierwszym horyzontem „rozliczenia” realizacji celów jest rok 2030. Co istotne, okres programowania środków na lata 2021–2023 jest już na ukończeniu, w związku z czym wprowadzenie nowych tematów/celów, które mają być w nich ujęte jest raczej niewykonalne. Np. jednym z głównych funduszy, z których korzysta Polska na realizację celów ochrony sieci Natura 2000 w tym okresie będzie Feniks, w którym obecnie nie przewiduje się finansowania działań innych niż tych wynikających z dokumentów planistycznych dla obszarów N2000. Nie ma więc zapewnionych środków na odtwarzanie siedlisk przyrodniczych na terenach poza N2000. W związku z powyższym, nałożenie nowych obowiązków wymaga zwiększenia środków na ich realizację zarówno w ramach tej perspektywy finansowej, jak i kolejnych.

W zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu:

Celem działań podejmowanych w ramach przeciwdziałania zmianom klimatu jest m.in.: obniżenie emisji CO₂ o 55% do roku 2030 (w porównaniu do roku 1990) i budowa gospodarki zeroemisyjnej (netto) do roku 2050, zgodnie z celami przyjętymi w prawie klimatycznym Unii Europejskiej. Ponadto ochrona środowiska naturalnego, zrównoważony rozwój, ograniczenie występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych i adaptacja do zmian klimatu. Podejmowane są także działania związane z transformacją energetyczną wszystkich sektorów gospodarki. Koncentrują się one na zmianach strukturalnych w gospodarce i energetyce. W ramach przeciwdziałania zmianom klimatu w 2024 r. przygotowywana jest m.in. aktualizacja Krajowego Planu na rzecz Energii i Klimatu 2030 oraz Polityki Energetycznej Polski 2040. Dodatkowo, w opracowaniu jest wymagana rozporządzeniem europejskim (od stycznia 2020 r.) Długoterminowa strategia niskoemisyjna do roku 2050. W przygotowaniu jest również pierwsza polska Strategia ciepłownictwa, mająca na celu przyspieszenie transformacji tego istotnego sektora. W ramach przyspieszenia transformacji i przeciwdziałania zmianom klimatu w grudniu 2023 r. Rząd RP odblokował dla Polski fundusze europejskie z Krajowego Planu Odbudowy. Z tych funduszy finansowane są m.in. projekty związane z transformacją energetyczną i odbudową zasobów przyrodniczych w Polsce.

W zakresie leśnictwa:

Najważniejsze wyzwania i kierunki działania w leśnictwie

Obserwowane na przestrzeni dłuższego okresu efekty zmian klimatu, zwłaszcza wzrost średnich temperatur, coraz częstsze okresy suszy i gwałtowne zjawiska pogodowe, w bardzo istotny sposób wpływają na lasy, w tym zarządzane przez Lasy Państwowe. Wpływają one np. na wydłużenie okresu wegetacyjnego, zmiany zachodzące w zakresie naturalnego zasięgu występowania różnych gatunków flory i fauny, zwiększony przyrost drzew na grubość i wysokość. Wiele następstw zmian klimatu ma skutki wyraźnie negatywne.

a) Pożary lasów

Dla polskich lasów, m.in. ze względu na dominację w nich gatunków iglastych, ogień jest potencjalnie dużym zagrożeniem. Coraz cieplejsze i suche lata powodują, że to potencjalne niebezpieczeństwo coraz bardziej przekłada się na realne. W 2022 roku, w lasach wszystkich form

własności powstało 6710 pożarów o łącznej powierzchni 2690 ha, z tego na terenach zarządzanych przez jednostki Lasów Państwowych 2402 pożary. Objęły one 698,33 ha powierzchni leśnej. W stosunku do 2021 roku liczba pożarów lasu oraz spalona powierzchnia wzrosła odpowiednio o 1371 pożarów (tj. 133%) i 500,73 ha (tj. 253%). W roku 2020 zarejestrowano 6627 pożarów lasu, a spaleni uległo 8417 ha lasów wszystkich form własności (w tym jeden pożar o powierzchni 5526 ha na terenie Biebrzańskiego Parku Narodowego). W przypadku Lasów Państwowych, nawet pomimo coraz trudniejszych warunków, to wielkie niebezpieczeństwo jest pod kontrolą. Mimo, że Lasy Państwowe zarządzają 3/4 powierzchni polskich lasów, na gruntach w ich zarządzie wybucha tylko 1/3 wszystkich pożarów lasów w kraju (pozostałe w lasach innej własności, głównie prywatnych). Co ważne, co roku w Lasach Państwowych utrzymuje się przeciętną powierzchnię pożaru lasu w granicach 0,2-0,3 ha, co oznacza, że są one szybko wykrywane i gaszone zanim zdążą się rozprzestrzenić i wyrządzić większe szkody. Pożarów w Lasach Państwowych jest relatywnie mało, a ich powierzchnia jest niewielka, dzięki sprawnemu i stale doskonalonemu systemowi przeciwpożarowemu.

Lasy Państwowe na ochronę lasów przed pożarami przeznaczają rocznie ponad 100 mln zł. System tworzy m.in. 684 dostrzegalni (wieże obserwacyjne), pokrywając swoim zasięgiem niemal wszystkie lasy w zarządzie i wiele lasów innej własności, 447 punktów alarmowo-dyspozycyjnych (zwanych dalej „PAD”), blisko 350 lekkich samochodów patrolowo-gaśniczych (co roku kilka procent pożarów leśnicy gaszą własnymi siłami, bez angażowania strażaków), około 11000 punktów czerpania wody oraz 15570 kilometrów utrzymywanych w lasach pasów przeciwpożarowych.

Lasy Państwowe, jako jedyna służba leśna w Unii Europejskiej i jedyna służba w ogóle w Polsce, czarterują flotę samolotów patrolowych i gaśniczych oraz śmigłowców. Co roku w sezonie pożarowym (marzec-wrzesień) do dyspozycji Lasów Państwowych jest 40-50 maszyn, których wynajem i praca pochłania ok. 25 mln zł. Wspomagają one strażaków w gaszeniu pożarów lasów na gruntach Lasów Państwowych oraz innej własności.

Połowa z około 110 tys. km dróg leśnych w Lasach Państwowych to jednocześnie drogi i dojazdy pożarowe. Ich utrzymanie i konsekwentne modernizowanie (do standardów stale rosnących w związku z wymogami nowoczesnych wozów i sprzętu strażackiego) kosztuje dziesiątki milionów złotych rocznie.

Oprócz stałych, corocznych wydatków na system przeciwpożarowy (zwany dalej „ppoż.”), w odpowiedzi na rosnące zagrożenia, Lasy Państwowe dodatkowo doposażają system w ramach „Kompleksowego projektu adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów” (2016-2021). Kwotą ponad 79 mln zł dofinansowano budowę i modernizację ponad 120 dostrzegalni pożarowych, zakupiono nowoczesny sprzęt umożliwiający lokalizację i wykrywanie pożarów, zmodernizowano 37 PADów, zakupiono 67 nowoczesnych samochodów patrolowo-gaśniczych oraz zbudowano 12 własnych stacji meteorologicznych wykorzystywanych do prognozowania zagrożenia pożarowego w lasach.

Ponadto rozpoczęto prace nad modernizacją i cyfryzacją sieci łączności radiowej na potrzeby ochrony ppoż., by ułatwić współdziałanie leśników ze strażakami.

Bardzo wysoka skuteczność systemu ppoż. Lasów Państwowych to także rezultat dobrej współpracy z Państwową Strażą Pożarną i Ochotniczymi Strażami Pożarnymi (zwanymi dalej odpowiednio „PSP” i „OSP”). W każdym regionie prowadzone są regularnie ćwiczenia leśników wraz z jednostkami Straży. Lasy Państwowe wspierają też strażaków finansowo.

Największym w tej sferze wyzwaniem w nadchodzących latach będzie zabezpieczenie odpowiednich środków na utrzymanie i rozwój systemu ppoż. w Lasach Państwowych (ze względu na rosnące zagrożenie, a także np. wzrost kosztów czarterowania floty powietrznej, coroczne koszty ochrony ppoż. na przestrzeni ostatnich lat wzrosły o blisko 25%). W bliskiej przyszłości problemem będzie również starzenie się dostępnego na rynku usług ppoż. sprzętu lotniczego i brak nowej oferty w tym zakresie, a także coraz bardziej widoczny brak pilotów i techników obsługujących te maszyny.

b) Zamieranie lasów

Zmiany klimatu coraz bardziej wpływają również na pogorszenie się stanu sanitarnego lasów. Obserwowany w ostatnich latach wzrost temperatur, spadek poziomu wód gruntowych i mała ilość opadów powodują osłabienie wielu gatunków drzew. PGL Lasy Państwowe – mimo podejmowanych działań – w ostatnich latach nie zadbały dostatecznie, aby przeciwdziałać niekorzystnym zjawiskom związanym z brakiem wody, wciąż na terenach leśnych funkcjonują liczne rowy odwadniające. W obecnej, drugiej edycji programu małej retencji wodnej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (2016-2022) za ponad 440 mln zł (około 270 mln z funduszy unijnych, reszta ze środków własnych) w ponad 200 nadleśnictwach nizinnych i górskich Lasy Państwowe zbudowały, zmodernizowały lub udrożniły około 1300 małych obiektów hydrologicznych, przez co zgromadzono dodatkowe ok. 2,5 mln m³ wody. Postępujące osłabienie przez suszę drzew wskazuje, że wciąż nie były to działania wystarczające.

Oslabione suszą drzewa stają się bardziej podatne na choroby oraz atak patogenów grzybowych, pasożytów i szkodników owadzych, które w końcu prowadzą do ich obumarcia. Dziś o takim wieloczynnikowym zamieraniu lasów możemy mówić jako o zjawisku masowym. Dotyczy to w szczególności świerków zabijanych przez kornika drukarza, ale także sosny opanowywanej na dużą skalę przez jemiolę i atakowanej przez kornika ostrozębnego. Jest to o tyle niepokojące, że sosna dominuje w lasach w zarządzie Lasów Państwowych, zajmując ok. 60% ich powierzchni. Zamiera też coraz więcej dębów, brzoź, buków, wiązów i jesionów. Proces szybkiego pogarszania się kondycji drzewostanów i ich zamierania w wyniku działania różnych czynników może objąć nawet obszar 1 mln ha (z 7,6 mln ha w zarządzie Lasów Państwowych).

Skala cięć sanitarnych niepokojąco wzrosła w ostatnich latach. W 2018 roku w Lasach Państwowych usunięto łącznie 3,1 mln m³ posuszu (bez wywrotów i złomów), natomiast w 2019 roku łącznie 4,5 mln m³ posuszu (bez wywrotów i złomów). W okresie 2010-2018 roczne pozyskanie w Lasach Państwowych posuszu świerkowego (czyli usuwanie drzew zasiedlonych przez kornika lub już martwych) wzrosło prawie dwukrotnie, a posuszu sosnowego – prawie trzykrotnie.

Analiza rozmiaru pozyskania samego drewna posuszowego (bez wywrotów i złomów) wskazuje na utrzymujący się trend spadkowy w stosunku do lat ubiegłych. W 2022 roku pozyskano 2,1 mln m³ drewna posuszowego, w tym w drzewostanach iglastych – 1,7 mln m³ i w liściastych – 0,4 mln m³ (spadek o 28% w porównaniu do roku 2021). Rozmiar pozyskania samego posuszu (bez wywrotów i złomów) w 2020 roku wyniósł 4,33 mln m³ (w tym w drzewostanach iglastych – 3,71 mln m³ i w liściastych – 0,62 mln m³) i utrzymywał się na poziomie zbliżonym do roku 2019. Wysoki rozmiar cięć posuszowych jest bezpośrednim następstwem wystąpienia suszy na znacznych obszarach kraju w roku 2015, 2018 i 2019.

Cięcia sanitarne przyspieszają proces, który naturalnie potrwałby znacznie dłużej (zamieranie drzewostanów i powolne ich odnawianie się, przemiany sukcesyjne).

Cięcia sanitarne rodzą nierzadko protesty ze strony lokalnych mieszkańców, turystów, samorządów, ponieważ oznaczają często usuwanie zamarych drzew ze znacznych powierzchni, nierzadko w regionach popularnych turystycznie (jak Sudety, Beskidy, Roztocze).

c) Klęski żywiołowe

Zmiany klimatu to również coraz częstsze gwałtowne zjawiska pogodowe, przede wszystkim silne wichury i nawałnice. Są one podwójnym zagrożeniem dla drzew już osłabionych przez czynniki wskazane wcześniej.

W sierpniu 2017 r. nawałnica, określana „huraganem 100-lecia”, spustoszyła ok. 80 tysięcy hektarów lasów na Kujawach i Kaszubach, wyracając i łamiąc ponad 20 mln drzew. Powstałe w ciągu 1 nocy szkody gospodarcze w 25 najmocniej dotkniętych nadleśnictwach LP były równe niemal 1/4 całej sprzedaży drewna w Lasach Państwowych w ciągu roku. Był to największy

kataklyzm w historii istnienia Lasów Państwowych. Mniejsze zdarzenia (okiść, lokalne trąby powietrzne, nawałnice) zdarzają się nawet kilka razy w roku.

d) Woda w lesie

Do kluczowych działań zaliczyć należy zadania realizowane przez Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe mające na celu koncentrację retencji wodnej i regulację zasobów wodnych w ekosystemie.

Do działań długoterminowych zaliczamy, m.in. następujące zadania:

- „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych”;
- „Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach górskich”

Powyższe projekty obejmują, m.in.:

- a) budowę małych śródleśnych zbiorników wodnych,
- b) budowę urządzeń piętrzących m.in. na wcześniej wykonanych rowach odwadniających, ciekach naturalnych, potokach,
- c) renaturyzację siedlisk hydrogeniczných,
- d) ograniczanie destrukcyjnego wpływu wód płynących m.in. poprzez:
 - zabudowę szlaków zrywkowych,
 - umocnienia brzegów potoków i cieków górskich,
 - budowę przepustów o odpowiednim świetle w przekroju cieku.

W ogólnym ujęciu należy zaznaczyć, iż w ramach projektów realizuje się m.in. inwestycje związane z budową, przebudową, odbudową i poprawą funkcjonowania zbiorników wodnych, zbiorników suchych i urządzeń piętrzących, adaptacją systemów melioracyjnych do pełnienia funkcji retencyjnych, przywracaniem funkcji obszarom mokradłowym i odtwarzaniem terenów zalewowych, zabudową przeciwerozyjną dróg, szlaków zrywkowych oraz zabezpieczeniem obiektów infrastruktury leśnej przed skutkami nadmiernej erozji wodnej.

Projekty realizowane są ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko dla perspektywy 2014-2020 oraz środków własnych Lasów Państwowych. Łączna wartość projektów szacowana jest na kwotę ok. 499 mln PLN. Do końca 2022 roku w Lasach Państwowych zrealizowano ok. 2,2 tys. obiektów piętrzących wodę lub spowalniających jej odpływ, dzięki czemu uzyskano przyrost retencji na poziomie 2,5 mln m³ (tereny nizinne ok. 2,1 mln m³ oraz tereny górskie ok. 0,4 mln m³) oraz wskaźnik rezultatu retencyjnego 4,2 mln m³.

W powyższym programie retencji nizinnej wzięło udział 113 nadleśnictw z 17 regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych. Natomiast w programie retencji górskiej wzięło udział 47 nadleśnictw z 4 regionalnych dyrekcji Lasów Państwowych (RDLP w Katowicach, RDLP w Krakowie, RDLP w Krośnie oraz RDLP we Wrocławiu).

Mimo tych działań, postępujące zjawisko zamierania lasów wskutek suszy świadczy, że nie były one dostateczne.

Obecnie na etapie przygotowania jest kolejny projekt w perspektywie długoterminowej, pn. „Kompleksowy program przeciwdziałania procesom zamierania lasów w Polsce oraz działania mitygacyjne w perspektywie do 2030 r.”.

Projekt będzie obejmował szereg działań w zakresie gospodarki wodnej w lasach Skarbu Państwa (zarządzanych przez PGL LP) koncentrując się na ograniczeniu negatywnego wpływu skrajnych zjawisk hydrologicznych (tj. suszy, podtopień, powodzi).

Wśród zaplanowanych działań wyróżnić należy:

- 1) działania krótkoterminowe – odznaczające się możliwością szybkiego zastosowania, bez konieczności uzyskiwania poszczególnych decyzji administracyjnych. Są to zadania umożliwiające zatrzymanie wody w rowach poprzez zastosowanie przetamowań z wykorzystaniem materiałów naturalnych i dostępnych w miejscu np. worki z piaskiem, narzut kamienny, ziemne przetamowiania, płotek faszynowy.
- 2) działania długoterminowe obejmujące:
 - a) budowę, przebudowę i remonty infrastruktury wodno-melioracyjnej,
 - b) budowę obiektów infrastruktury wodnej punktowej, czyli zbiorników o powierzchni do 500 m² i głębokości 3,0 m,
 - c) konserwację i odtwarzanie w powiązaniu z przebudową istniejących systemów melioracji wodnych,
 - d) współpracę z podmiotami prowadzącymi odwadnianie oraz odprowadzającymi oczyszczone wody technologiczne/opadowe w celu ich przerzutu i wykorzystania na tereny leśne, utrzymywanie tam bobrowych w miejscach niepowodujących szkód gospodarczych.

Na szczególną uwagę zasługuje dotychczasowa działalność Lasów Państwowych w ramach zakończonych programów retencji nizinnej i górskiej. Owe działania przyczyniły się do powstania blisko 3644 obiektów na nizinach i 3553 obiektów w górach, służących magazynowaniu wody na terenach ekosystemów leśnych w postaci, np. zbiorników retencyjnych, budowli piętrzących, zastawek, jazów powodujących opóźnienie odpływu.

4. Czy rząd rozważa wprowadzenie nowych regulacji lub zachęt dla sektora przedsiębiorstw w celu promowania działań proekologicznych, takich jak stosowanie energii odnawialnej, redukcja emisji CO₂ czy ograniczenie zużycia surowców naturalnych?

W zakresie ochrony przyrody:

Wskazać należy, że *Strategia ochrony mokradeł w Polsce na lata 2024-2034* wpisuje się w zawartą w przedmiotowym pytaniu „zachętę dla sektora przedsiębiorstw” poprzez wprowadzenie regulacji stymulujących sektor przedsiębiorstw do innowacji w wyniku:

- ograniczenia wydobycia torfu;
- wprowadzenia systemu dobrowolnego certyfikowania wprowadzanych na rynek produktów i usług, które zostały wytworzone z użyciem podłoży ogrodniczych (np. warzywa, grzyby, rośliny doniczkowe, sadzonki drzew, usługi ogrodnicze) pod kątem zawartości torfu w tych podłożach;
- zobowiązania do podawania pełnego składu podłoży ogrodniczych przy ich sprzedaży;
- stworzenia systemu certyfikacji offsetu emisji gazów cieplarnianych poprzez nawadnianie torfowisk;
- stworzenia instrumentów finansowych i fiskalnych umożliwiających wykupy gruntów i restytucję torfowisk jako mechanizmu offsetowania emisji gazów cieplarnianych przez firmy;
- rozszerzenia zakresu przedmiotowego wdrażania ekoschematu WPR „Retencjonowanie wody na trwałych użytkach zielonych”;
- wprowadzenia w WPR ekoschematu „Paludikultura”.

W zakresie odnawialnych źródeł energii:

Rząd na bieżąco analizuje stan wykorzystania m.in. OZE oraz pracuje nad dostosowaniem projektowanych i wdrażanych działań do panujących warunków geopolitycznych, ekonomicznych oraz społecznych.

Należy podkreślić, że w końcowym zużyciu energii brutto Polska deklaruje w Krajowym Planie dla Energii i Klimatu (KPEiK) osiągnięcie 29,8% udziału OZE w 2030 r., co stanowi wzrost ambicji w porównaniu do KPEiK z 2019 r.

W elektroenergetyce bieżące prognozy wskazują na wzrost udziału OZE do ok. 50%. W największym stopniu przyczyniać się do tego będą elektrownie wiatrowe na lądzie (o mocy zainstalowanej ok. 15,8 GW) oraz elektrownie słoneczne (ok. 29,3 GW) i wiatrowe na morzu (ok. 5,9 GW), które funkcjonować będą w KSE od ok. 2026 r. Aktualne prognozy wskazują, że w 2030 r. moce w OZE będą stanowiły 57% mocy zainstalowanych w KSE. Ważne będzie zapewnienie warunków funkcjonowania stabilnych OZE tj. elektrownie wodne, czy biomasowe.

W sektorze ciepłownictwa i chłodnictwa udział OZE ma wynieść ok. 32%. Kluczową rolę w zazieleniu ciepłownictwa systemowego odegra popularyzacja wykorzystania biomasy w instalacjach kogeneracyjnych, ciepła odpadowego, kotłów elektrodowych zasilanych energią elektryczną z OZE, geotermii, wielkoskalowych pomp ciepła, a także instalacji termicznego przekształcania odpadów (również z wychwytem CO₂). Natomiast w gospodarstwach domowych pompy ciepła (sprężone z PV) oraz kotły biomasowe.

W sektorze transportu udział OZE wzrośnie do ok. 17,7%, choć obciążone to będzie ogromnym wysiłkiem. Cel będzie realizowany w szczególności przez przyrost wykorzystania biopaliw II generacji (niespożywczych), jak również elektromobilności.

Powyższe nie byłoby możliwe bez odpowiednich zachęt i działań regulacyjnych, zawartych m.in. w uOZE.

W ramach nowelizacji uOZE z 17 sierpnia 2023 r. wprowadzono wsparcie stricte operacyjne (bez uwzględnienia w cenie referencyjnej zamortyzowanych nakładów inwestycyjnych) dla instalacji OZE, które mają wysokie koszty eksploatacji, mimo zakończenia 15-letniego okresu wsparcia (tj. biomasa, biogaz lub hydroenergetyka), a także wsparcie dla instalacji zmodernizowanych.

Dla instalacji o mocy zainstalowanej elektrycznej nie większej niż 1 MW, wykorzystujących różne rodzaje biogazu, hydroenergię czy też biomasę zaprojektowano system dopłat do ceny rynkowej (FIP). Wsparcie operacyjne w tym systemie jest przewidziane na maksymalnie 10 lat od daty pierwszego dnia sprzedaży energii elektrycznej w tym systemie wsparcia, ale nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2034 r.

Z kolei dla instalacji o łącznej mocy zainstalowanej elektrycznej większej niż 1 MW przewidziano możliwość przystąpienia do aukcji na wsparcie operacyjne. Wygrana aukcja zapewni zwycięzcy wsparcie przez rok, po czym będzie on uprawniony do udziału w kolejnej. Maksymalny okres wsparcia również potrwa nie dłużej niż do dnia 31 grudnia 2034 r.

Systemy nie wymagają od wytwórców konieczności składania oświadczeń odnośnie do pomocy publicznej, a przepisy ich dotyczące wejdą w życie w dniu 1 lipca 2025 r.

Ponadto zaprojektowano także wsparcie dla instalacji zmodernizowanych. Zakłada on, że takie instalacje będą wchodzić do istniejących systemów wsparcia (tj. FIT/FIP i aukcyjnego systemu wsparcia), ale wysokość przyznanej pomocy będzie zależna od stopnia poniesionych nakładów. Ten mechanizm, podobnie jak wprowadzone nowe wsparcie operacyjne, podlega notyfikacji i obecnie jest w fazie rozmów roboczych z Komisją Europejską.

Dodatkowo informuję, że w Ministerstwie Klimatu i Środowiska przygotowany został projekt ustawy o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (numer z wykazu prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów: UD41), który obecnie znajduje się na etapie konsultacji publicznych. W projekcie tym przewidziano

premiowanie działań proekologicznych podejmowanych przez przedsiębiorstwa poprzez przyznanie im ulg w opłatach związanych z zakupem energii elektrycznej. Ze szczegółami projektowanych rozwiązań można zapoznać się na stronach Rządowego Centrum Legislacji po linkiem: <https://legislacja.gov.pl/projekt/12385801>.

Celem ww. rozwiązań jest zapewnienie zgodności prawodawstwa krajowego z unijnym w zakresie udzielanej pomocy publicznej w systemach wsparcia OZE, tj. z komunikatem Komisji – Wytyczne w sprawie pomocy państwa na ochronę klimatu i środowiska oraz cele związane z energią z 2022 r. (Dz.U. C 80 z 18.2.2022, str. 1–89), zwanym dalej „Wytyczne CEEAG” lub „CEEAG”, które uzależniają uzyskanie pomocy publicznej od podjęcia działań proekologicznych. Wytyczne CEEAG zastępują poprzednie wytyczne w sprawie pomocy państwa na ochronę środowiska i cele związane z energią w latach 2014-2020 (2014/C 200/01), które zostały zaimplementowane do polskich ustaw: ustawy o OZE oraz ustawy z dnia 14 grudnia 2018 r. o promowaniu energii elektrycznej z wysokosprawnej kogeneracji (Dz. U. z 2022 r. poz. 553).

Projekt ustawy, dostosowując pomoc dla odbiorców energochłonnych do wytycznych CEEAG, uzależnienia przyznanie pomocy od przeprowadzenia przez te przedsiębiorstwa działań proekologicznych. Uprawnienie do ulgi powiązane zostało ze spełnieniem jednego z następujących warunków:

- wdrożenie zaleceń zawartych w sprawozdaniu z audytu w zakresie, w jakim okres zwrotu odpowiednich inwestycji nie przekracza 3 lat, a koszty tych inwestycji są proporcjonalne;
- ograniczenie śladu węglowego zużycia energii elektrycznej, tak aby co najmniej 30% zużywanej przez nich energii elektrycznej pochodziło ze źródeł bezemisyjnych;
- inwestycja co najmniej 50% wartości pomocy w projekty prowadzące do znacznej redukcji emisji gazów cieplarnianych z zakładu. W stosownych przypadkach inwestycje powinny prowadzić do redukcji znacznie poniżej odpowiedniego poziomu odniesienia stosowanego do celów bezpłatnego przydziału w ramach unijnego systemu handlu emisjami.

MKiŚ prowadzi także zaawansowane prace nad projektem nowelizacji ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych, którego celem jest ułatwienie i przyspieszenie inwestycji w lądowe farmy wiatrowe oraz m.in. przyspieszenie rozwoju sektora OZE ze szczególnym uwzględnieniem biometanu. Projekt zakłada m.in. wprowadzenie minimalnej odległości elektrowni wiatrowych od zabudowań na poziomie 500 m, a także implementację aukcji dla instalacji biometanowych o mocy powyżej 1 MW. W trzecim kwartale 2024 r. projekt zostanie skierowany do konsultacji publicznych. Zmiany prawa w tym zakresie będą procedowane w procesie, który zagwarantuje pełną transparentność oraz możliwość wypowiedzi najbardziej zainteresowanym, czyli organom gminy, branży oraz społecznościom lokalnym. Wypracowanie konsensusu w powyższym zakresie ze społecznościami lokalnymi będzie warunkiem koniecznym do przyjęcia nowelizacji omawianej ustawy.

Ponadto, w Ministerstwie prowadzone są prace analityczne i koncepcyjne związane z implementacją RED III, która wprowadza wymagające regulacje z obszaru OZE, które mają na celu wskazać legislacyjny drogowskaz Państwu Członkowskim do realizacji wiążącego celu UE w zakresie OZE w 2030 r. na poziomie co najmniej 42,5%. Zdecydowanym priorytetem implementacyjnym jest obszar przepisów dot. uproszczeń w procesie inwestycyjnym w celu przyspieszenia rozwoju OZE.

W obliczu konieczności implementacji dyrektywy RED III, obecne działania resortu klimatu i środowiska skupiają się przede wszystkim na zmapowaniu terenów o największym potencjale pod budowę instalacji OZE (art. 15b dyrektywy RED III) oraz wyznaczeniu na ich

podstawie obszarów przyspieszonego rozwoju energii ze źródeł odnawialnych (art. 15c dyrektywy RED III) i określeniu procedury wydawania zezwoleń na tych obszarach (art. 16a dyrektywy RED III).

W kontekście środowiskowym kluczowe jest, aby projekty planów wyznaczania obszarów przyspieszonego rozwoju OZE (RAA) były poddane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko zgodnie z dyrektywą w sprawie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Jeżeli plan może znacząco oddziaływać na obszary Natura 2000, konieczne jest także przeprowadzenie odpowiedniej oceny na podstawie art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej. Państwa członkowskie powinny upewnić się, że plan RAA nie będzie miał znaczącego wpływu na środowisko. Ten sposób identyfikowania wpływów i uwzględnienia ich na poziomie strategicznym pozwoli korzystać na obszarach RAA z prostszych i szybszych procedur, w tym zwolnień z ocen środowiskowych.

Ministerstwo Klimatu i Środowiska rozpoczęło prace koncepcyjne, aby zaimplementować unijne przepisy w taki sposób, aby zapewnić ich pełną transpozycję przy jednoczesnym nie pogarszaniu warunków do realizacji inwestycji w OZE.

Istotnym instrumentem finansowym wspierających przedsiębiorstwa jak również osoby fizyczne w realizacji działań i inwestycji służących wzrostowi produkcji energii odnawialnej oraz jej wykorzystania, jak również redukcji emisji CO₂ jest działający od 2020 r. Fundusz Modernizacyjny (FM). Polska jest głównym z 13 krajów – Beneficjentem FM. Łączna alokacja dla Polski środków przy obecnych cenach EUA (EUA - European Union Allowance) wynosi ponad 50 mld zł. Należy jednak podkreślić, że ceny EUA podlegają znacznym wahaniom, co przełoży się na końcowy budżet FM.

W ramach FM realizowane są programy priorytetowe (PP) służące finansowaniu inwestycji mających na celu modernizację krajowego systemu energetycznego oraz poprawę efektywności energetycznej. Do chwili obecnej zatwierdzone przez Europejski Bank Inwestycyjny (EBI) zostało 19 programów priorytetowych, uruchomiono 18 z nich (za wyjątkiem PP Wsparcie budowy lub rozbudowy ogólnodostępnej stacji ładowania dla transportu ciężkiego), a kolejne są w opracowaniu przez Operatora FM – Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w porozumieniu z MKiŚ. Następne propozycje PP zostaną przedłożone do EBI już we wrześniu br.

Zestawienie zatwierdzonych programów priorytetowych:

Obszary priorytetowe (łączna kwota wsparcia ze środków FM 23 054 mln zł):

- Renowacja z gwarancją oszczędności EPC (Energy Performance Contract) Plus – 112,5 mln zł;
- Elektroenergetyka - Inteligentna infrastruktura energetyczna – 1000 mln zł;
- Rozwój infrastruktury elektroenergetycznej na potrzeby rozwoju stacji ładowania pojazdów elektrycznych – 1000 mln zł;
- Kogeneracja dla Energetyki i Przemysłu – 2000 mln zł;
- Kogeneracja dla Energetyki i Przemysłu – sektory transformacji energetycznej – 1503 mln zł;
- Kogeneracja dla Ciepłownictwa – 300 mln zł
- Kogeneracja dla Ciepłownictwa – część II – 100 mln zł
- Digitalizacja sieci ciepłowniczych – 500 mln zł
- Wykorzystanie paliw alternatywnych na cele energetyczne – 5994 mln zł;

- Wsparcie wykorzystania magazynów oraz innych urządzeń do stabilizacji sieci – program dla OSD – 1000 mln zł;
- Przemysł energochłonny – OZE – 650 mln zł;
- Przemysł energochłonny- poprawa efektywności energetycznej – 350 mln zł;
- Energia dla wsi – 944,5 mln zł;
- Kogeneracja powiatowa – 1000 mln zł;
- Rozwój kogeneracji w oparciu o biogaz komunalny
- Moja elektrownia wiatrowa
- Wsparcie budowy lub rozbudowy ogólnodostępnej stacji ładowania dla transportu ciężkiego

Obszary niepriorytetowe (łączna kwota wsparcia ze środków FM - 2 600 mln zł):

- Moje Ciepło - 600 mln zł;
- OZE - źródło ciepła dla ciepłownictwa – 2000 mln zł.

W zakresie leśnictwa:

W MKiŚ trwają prace nad rozporządzeniem dotyczącym drewna energetycznego. Celem rozporządzenia będzie ograniczenie możliwości wykorzystania drewna w energetyce zawodowej wyłącznie do drewna, którego nie można wykorzystać w bardziej korzystny gospodarczo sposób.

5. Jakie są perspektywy długoterminowe dla rozwoju potencjału środowiska naturalnego w Polsce, a także jakie cele strategiczne rząd wyznacza w tej dziedzinie?

W zakresie ochrony przyrody

Resort dokonał rewizji i aktualizacji celów ujętych w dotychczasowym programie ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej. Cele te podlegają w tej chwili konsultacjom wewnątrzresortowym. Kolejnym krokiem będzie dobór działań realizujących przyjęte cele, przewidzianych do wdrożenia w perspektywie do roku 2030. Rodzaj i charakter celów oraz przypisanych im działań determinują cele unijnej Strategii na Rzecz Różnorodności Biologicznej do 2030 r. oraz będą warunkowały cele przyjętego na kanwie tej strategii unijnego Rozporządzenia w sprawie odbudowy zasobów przyrodniczych.

Potrzeba ochrony i odbudowy zasobów przyrodniczych Europy i Polski pozostaje kwestią niezwykle istotną. Różnorodność biologiczna ma duże znaczenie dla jakości życia, dobrobytu i bezpieczeństwa społeczeństwa oraz możliwości długoterminowego rozwoju potencjału środowiska w Polsce. Odbudowa zasobów przyrodniczych może przynieść długofalowe korzyści wielu sektorom gospodarki, które są w dużym stopniu uzależnione od usług ekosystemowych.

Wiele sektorów, np. infrastruktura, rolnictwo czy turystyka jest silnie uzależnionych od jakości środowiska, kształtowanej m.in. przez stan różnorodności biologicznej, dlatego też działania pro - środowiskowe są stale uwzględniane w podejmowanych przez te sektory działaniach. Działania w zakresie odbudowy zasobów przyrodniczych, zwiększające różnorodność biologiczną, mogą przyczynić się do rozwoju agroturystyki, turystyki przyrodniczej i kwalifikowanej. Niemniej jednak, aktualnie nie sposób ocenić w sposób jednoznaczny wpływu regulacji na gospodarkę wyrażoną w wartości PKB. Zgodnie z rozporządzeniem, państwa członkowskie zobowiązane są do stworzenia ram wdrażania rozporządzenia, tj. opracowania krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych

(KPO ZP). Na potrzeby przygotowania krajowych planów odbudowy zasobów przyrodniczych, konieczne będzie przeprowadzenie badań przygotowawczych potrzebnych do określenia środków odbudowy potrzebnych do realizacji celów i obowiązków w zakresie poszczególnych ekosystemów. Realizacja założeń KPO ZP może wpłynąć na konieczność zmian w zakresie planowania przestrzennego, użytkowania terenu lub obszarów morskich, co w konsekwencji może doprowadzić do konieczności zmiany profilu działalności podmiotów gospodarczych lub zmiany źródła utrzymania osób fizycznych.

Wg. Komisji Europejskiej długookresowe korzyści wynikające z odbudowy ekosystemów przewyższają koszty niezbędne do przeprowadzenia procesu. Projekt na obecnym etapie nie zawiera informacji nt. ich wysokości. Stąd pomimo przewidywanych długookresowych korzyści jakie państwa członkowskie mogłyby odnieść z jego wprowadzenia, są one zobowiązane do przestrzegania krótkookresowych kryteriów deficytu sektora finansów publicznych wynikających również z prawa UE. W pierwszej kolejności niezbędne jest zatem oszacowanie wpływu projektowanej regulacji na sektor finansów publicznych, a następnie dostosowanie projektowanych przepisów w ten sposób, aby czas ponoszenia wydatków nie wpływał negatywnie na krótkookresowe zwiększanie wydatków publicznych i deficytu. Odbudowa zasobów przyrodniczych wymaga inwestycji, których oszacowanie możliwe będzie dopiero po ustaleniu działań i zobowiązań w KPO ZP. Pełna informacja nt. skutków finansowych, w szczególności po stronie sektora finansów publicznych, jest niezbędna do prawidłowego planowania ewentualnych wydatków.

Projekt krajowej strategii ochrony mokradł przewiduje szereg działań przewidzianych do podjęcia i wdrożenia w perspektywie do roku 2034. Główne cele strategii mokradłowej to: poprawa stanu różnorodności biologicznej; ograniczenie emisji gazów cieplarnianych z torfowisk; wspieranie naturalnych procesów w ekosystemach wodnych; zwiększenie retencji wody na terenach nadrzecznych; wzmocnienie ochrony mokradł.

W zakresie leśnictwa:

Nadrzędnym celem Kierownictwa Ministerstwa Klimatu i Środowiska jest zapewnienie trwałej ochrony najcenniejszych ekosystemów leśnych, wzmocnienie pełnionych przez nie funkcji oraz świadczonych usług ekosystemowych. Cel ten zostanie zrealizowany poprzez reformę modelu gospodarki leśnej. Gospodarka leśna na tych terenach zostanie ukierunkowana na pełnienie funkcji ochronnych i społecznych.

- 6. W jaki sposób rząd angażuje społeczność lokalną i organizacje pozarządowe w proces planowania i realizacji działań mających na celu ochronę i rozwój środowiska naturalnego, włączając w to dialog społeczny i partycypację obywatelską?***

W zakresie ochrony przyrody:

W Ministerstwie Klimatu i Środowiska zostały podjęte prace związane z utworzeniem parku narodowego w Dolinie Dolnej Odry. W tym celu zarządzeniem Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 5 kwietnia 2024 r. został powołany Zespół do spraw opracowania założeń utworzenia parku narodowego w Dolinie Dolnej Odry.

W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele Ministra Klimatu i Środowiska, przedstawiciele lokalnych samorządów na obszarze których planowane jest utworzenie parku narodowego, przedstawiciele grupy inicjatywnej, przedstawiciele świata nauki, przedstawiciele spółdzielni rybackiej i Polskiego Związku Wędkarskiego oraz głównych interesariuszy.

Zadaniem Zespołu jest wypracowanie rekomendacji dla Ministra Klimatu i Środowiska dotyczących:

- a) obszaru, jaki powinien obejmować park narodowy w Dolinie Dolnej Odry, zwany dalej „Parkiem”, i jego otulina,
- b) nieruchomości będących własnością Skarbu Państwa, które nie powinny zostać oddane Parkowi w użytkowanie wieczyste,
- c) działań ochronnych niezbędnych do zachowania lub odtworzenia zniekształconych siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin, zwierząt i grzybów i ich siedlisk na obszarze Parku
- d) działalności, która może być prowadzona na obszarze Parku, w szczególności w odniesieniu do działalności rybackiej;

Zadaniem Zespołu jest również opracowanie zestawienia kosztów i korzyści wynikających z utworzenia Parku, w tym dla jednostek samorządu terytorialnego, jak i podmiotów gospodarujących na obszarze Parku. Dzięki powołaniu Zespołu proces tworzenia dokumentacji na potrzeby utworzenia parku narodowego będzie uspołeczniony i transparentny.

Przyjęte rozwiązanie pozwoli również na szeroką dyskusję nad kształtem planowanego parku narodowego. Wszelkie rozwiązania będą wypracowywane w procesie partycypacyjnym przez zainteresowane strony, w tym przez przedstawicieli lokalnych samorządów i podmioty prowadzące na tym obszarze działalność. Ostateczny projekt dotyczący utworzenia parku narodowego w Dolinie Dolnej Odry zostanie także poddany konsultacjom publicznym w ramach procedury legislacyjnej.

Rząd wraz z innymi jednostkami m.in. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska na przestrzeni lat podejmuje się realizacji szeregu projektów mających na celu ochronę i zachowanie środowiska naturalnego uwzględniających w swoich zakresach szereg działań komunikacyjnych i informacyjnych, skierowanych do wielu grup odbiorców, w tym organizacji pozarządowych oraz ogółu społeczeństwa. Podejmowane działania mają na celu zwiększenie szeroko pojętej świadomości ekologicznej społeczeństwa i uwrażliwienie na kwestię ochrony przyrody. Wśród zrealizowanych w tym zakresie projektów wymienić należy m.in.:

- POIS.02.04.00-00-0100/16 pn. *Opracowanie zasad kontroli i zwalczania inwazyjnych gatunków obcych wraz z przeprowadzeniem pilotażowych działań i edukacją społeczną*, zrealizowany w latach 2016-2023 w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020;
- LIFE15 GIE/PL/000758 pn. *Masz prawo do skutecznej ochrony przyrody*, zrealizowany w latach 2016-2020 ze środków Komisji Europejskiej w ramach Programu LIFE.

W ramach podejmowanych inicjatyw realizowane są również działania związane z angażowaniem lokalnych społeczności oraz organizacji pozarządowych w proces planowania i realizacji działań mających na celu ochronę i rozwój środowiska naturalnego. Należy tu wskazać projekt nr POIS.02.04.00-00-0193/16 pn. *Opracowanie planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000* zrealizowany w latach 2017-2023, sfinansowany ze środków Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020. Głównym celem projektu było stworzenie podstaw do skutecznej ochrony dla 299 obszarów Natura 2000, położonych na terenie 12 województw. Realizacja tego zadania odbywała się poprzez opracowanie dla wskazanych terenów planów zadań ochronnych (instrumentów planistycznych sporządzanych obowiązkowo dla obszarów Natura 2000 na podstawie ustawy z dnia 16 kwietnia z 2004 roku o *ochronie przyrody*), stanowiących podstawę do zachowania lub odtworzenie właściwego stanu przedmiotów ochrony,

przy jednoczesnym stworzeniu warunków społecznych, umożliwiających i ułatwiających wdrożenie tych planów w życie. W ramach realizacji projektu zapewniona została możliwość szerokiego udziału interesariuszy w procesie opracowywania planów zadań ochronnych, dla poszczególnych obszarów Natura 2000 zarówno na etapie tworzenia projektów planów, jak i na etapie możliwości udziału społeczeństwa w opiniowaniu przygotowanego projektu, co wynika z art. 28 *ustawy o ochronie przyrody*. Uspołeczniona formuła opierała się na stworzonym i wykorzystywanym już mechanizmie tzw. „Zespołów Lokalnej Współpracy”, których praca opiera się na organizowanych dla każdego z obszarów lokalnych warsztatach roboczych.

Ponadto należy podkreślić, że GDOŚ, w ramach perspektywy 2021-2027, ze środków Programu Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko planuje m.in. realizację projektu pn. *Aktualizacja planów zadań ochronnych dla obszarów Natura 2000 wraz z prowadzeniem monitoringów*, w ramach którego prace nad planami zadań ochronnych dotyczyć będą ok. 400 obszarów Natura 2000. W ramach tego projektu działania prowadzone będą ze szczególnym uwzględnieniem partycypacji społecznej, wykorzystując wypracowane dobre praktyki prowadzenia procesu planistycznego z wykorzystaniem Zespołów Lokalnej Współpracy.

W zakresie odnawialnych źródeł energii:

MKiŚ, prowadząc działania legislacyjne związane z transformacją energetyczną i rozwojem OZE, przykładą ogromną wagę do poszanowania środowiska naturalnego i pozostawienia go przyszłym pokoleniom w niepogorszonym stanie.

Tworzone regulacje i akty prawne mają na celu dbanie o środowisko naturalne na wielu poziomach:

w skali kraju poprzez:

- poprawę bezpieczeństwa energetycznego dzięki zmniejszeniu wykorzystania paliw kopalnych i wykorzystania energii z OZE,
- propagowanie działań w ramach gospodarki o obiegu zamkniętym,

w odniesieniu do dużych przedsiębiorstw poprzez:

- wprowadzenie obowiązku spełnienia Kryteriów Zrównoważonego Rozwoju (KZR) w wielu sektorach,
- realizację celów OZE w transporcie,
- stabilizację i bilansowanie sieci elektroenergetycznych i gazowych,

w odniesieniu do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez:

- wzrost rynku przetwarzania odpadów organicznych,
- możliwość wykorzystania bio CNG i bio LNG w usługach transportowych,
- rozwój lokalnych rynków bioenergii i biogazu,

na poziomie obywateli, gospodarstw domowych i rolniczych poprzez:

wsparcie w zastępowaniu nawozów mineralnych produktem pofermentacyjnym z biogazowni i biogazowni rolniczych, co bezpośrednio przekłada się na korzyści środowiskowe takie jak:

- poprawa jakości stanu gleby,
- poprawa jakości wody,

- ograniczenie emisji metanu do atmosfery,
- bezpośrednio ograniczenie emisji,
- zmniejszenie uciążliwości hałasowych,
- zmniejszenie uciążliwości odorowych,

Aby w praktyce realizować ww. cele MKiŚ powołał do życia trzy porozumienia sektorowe:

- Porozumienie sektorowe na rzecz rozwoju morskiej energetyki wiatrowej w Polsce
- Porozumienie o współpracy na rzecz rozwoju sektora biogazu i biometanu
- Porozumienia o współpracy na rzecz rozwoju sektora fotowoltaiki.

Celem Porozumień sektorowych, zawartych w 2021 r., jest podjęcie działań na rzecz zwiększania roli poszczególnych sektorów wytwarzania energii i paliw gazowych, zbudowania silnego rynku polskich technologii odnawialnych oraz wzmocnienia pozycji krajowych przedsiębiorstw w łańcuchu dostaw. Realizacja celów Porozumień przyczynia się do zaakcentowania konkurencyjności polskiej gospodarki. Ponadto, porozumienia sektorowe to stała platforma współpracy podmiotów zainteresowanych budową i rozwojem sektorów odnawialnych źródeł energii, tj. morskiej energetyki wiatrowej, biogazu i biometanu oraz fotowoltaiki.

Każde z porozumień ma za zadanie zapewnić skoordynowane działania na rzecz dynamicznego rozwoju sektora, z naciskiem na wzmocnienie krajowego łańcucha dostaw.

Ochrona i rozwój środowiska naturalnego są nieodłącznie związane z wykorzystaniem niskoemisyjnych źródeł energii oraz zaangażowaniem w ten proces inicjatyw obywatelskich.

Odpowiedni dobór technologii wytwarzania energii z odnawialnych źródeł, bazujący na istniejącym lokalnie potencjale OZE może zapewnić społecznościom lokalnym samowystarczalność i tym samym bezpieczeństwo energetyczne. Kluczowe znaczenie w tym procesie ma rozproszenie jednostek wytwórczych oraz rozmieszczenie ich blisko odbiorców, co pozwala na racjonalne i efektywne wykorzystanie istniejącego lokalnie potencjału OZE, a także wpływa na ograniczenie strat w przesyłce i dystrybucji energii elektrycznej. Eliminuje także wykorzystanie paliw kopalnych i ogranicza niską emisję wpływając na ochronę środowiska naturalnego.

MKiŚ mając na uwadze, że rozwój energetyki obywatelskiej, opartej o wspólnoty lokalne, generujące własny, tańszy prąd jest jednym z głównych kierunków transformacji energetycznej, zrealizowało szereg działań stymulujących ten rozwój. Do najważniejszych inicjatyw ustawodawczych w tym zakresie należy zaliczyć te, które odnoszą się do obywatelskich społeczności energetycznych, a także spółdzielni energetycznych i klastrów energii.

W ramach implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych, dalej: dyrektywa RED II, ustawą z dnia 28 lipca 2023 r. o zmianie ustawy – Prawo energetyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. 2023 poz. 1681), zostały wprowadzone regulacje dotyczące obywatelskich społeczności energetycznych, dalej: OSE.

Przedmiotem działalności obywatelskiej społeczności energetycznej może być wytwarzanie, dystrybucja, obrót, agregacja, magazynowanie energii elektrycznej, realizowanie przedsięwzięć służących poprawie efektywności energetycznej oraz świadczenie usług w zakresie ładowania pojazdów elektrycznych swoim członkom lub udziałowcom, w sieci dystrybucyjnej o napięciu znamionowym nie wyższym niż 110 kV.

Stworzenie ram prawnych działania OSE miało na celu umożliwienie odbiorcom końcowym energii elektrycznej bezpośredniego udziału w wytwarzaniu, zużyciu oraz dzieleniu się energią elektryczną z innymi odbiorcami. Pozwala to na zapewnienie jej członkom

przystępnej cenowo energii elektrycznej w odróżnieniu od tradycyjnych przedsiębiorstw energetycznych, których głównym celem działania jest dążenie do osiągnięcia zysku. Uczestnictwo w obywatelskiej społeczności energetycznej może się przystosować również do zwiększenia efektywności energetycznej na poziomie gospodarstw domowych dzięki zmniejszeniu zużycia energii elektrycznej i obniżeniu cen dostaw.

W Polsce współpraca w zakresie produkcji energii z odnawialnych źródeł energii na poziomie lokalnym może być prowadzona także w formie klastrów energii i spółdzielni energetycznych.

W celu wzmocnienia roli tych społeczności energetycznych w krajowym systemie energetycznym, w odpowiedzi na postulaty branży, Ministerstwo Klimatu i Środowiska przygotowało nowe rozwiązania legislacyjne, które zostały zawarte w uOZE.

Celem tej interwencji prawnej było zapewnienie przejrzystych zasad współpracy w ramach klastrów energii, obejmujących usprawnienia administracyjno-prawne i dedykowany system wsparcia, a także stymulowanie rozwoju spółdzielni energetycznych, co wpłynie na zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w krajowym miksie energetycznym i zwiększy niezależność energetyczną społeczności lokalnych.

Zaproponowane w ustawie rozwiązania promujące funkcjonowanie klastrów energii mają za zadanie pobudzić rozwój tych inicjatyw oraz przygotować je do w pełni profesjonalnego funkcjonowania na zmieniającym się rynku energii, w którym energetyka rozproszona będzie odgrywać coraz większą rolę.

Dzięki nowym regulacjom klastry energii będą mogły korzystać ze wsparcia, którego uzyskanie będzie uzależnione od posiadania wpisu w rejestrze klastrów energii prowadzonego przez Prezesa URE, a także od spełnienia określonych warunków wskazanych w ustawie. Proponowany system wsparcia odnosi się do ilości energii elektrycznej wytworzonej z OZE przez strony porozumienia klastra energii, wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej, a następnie pobranej z tej sieci w celu jej zużycia przez strony porozumienia tego klastra energii, dla danej godziny okresu rozliczeniowego.

Mechanizm wsparcia obejmuje następujące elementy:

- zwolnienie energii elektrycznej zużywanej przez członków klastra z opłaty OZE oraz z obowiązku umarzania świadectw pochodzenia.
- zwolnienie energii elektrycznej zużywanej przez członków klastra z opłaty kogeneracyjnej oraz obowiązku umarzania świadectw efektywności energetycznej.
- obniżenie kosztów usług dystrybucji, tj. składnika zmiennego stawki sieciowej i stawki jakościowej, które jest uzależnione od spełnienia warunków w zakresie osiągnięcia odpowiedniego poziomu zużycia własnego dla danej godziny okresu rozliczeniowego. Jest ono przewidziane dla członków klastrów energii, które wykażą wyższy poziom autokonsumpcji. Ten instrument wsparcia zakłada 5% upust przy osiągnięciu zużycia własnego powyżej 60%. Wraz ze wzrostem o kolejne 10% członkowie klastra energii uzyskują dodatkowe 5%. W przypadku 100% zużycia własnego upust ten wynosi 25%.

W ramach nowelizacji uOZE z 17 sierpnia 2023 r. wprowadzono także nowe regulacje, których celem jest poprawa warunków dla rozwoju energetyki rozproszonej na terenach wiejskich w formie spółdzielni energetycznej. Nowe, atrakcyjne przepisy mają ułatwić tworzenie i funkcjonowanie tej formy lokalnego zrzeczenia, a także zachęcić podmioty do angażowania się w tego rodzaju inicjatywy. Rozwój spółdzielni energetycznych, wykorzystujących do produkcji energii lokalne zasoby energetyczne, wpłynie pozytywnie na rozwój społeczno-gospodarczy obszarów wiejskich, które zajmując około 93% powierzchni kraju, mają największe problemy z zapewnieniem stałych dostaw energii.

Należy także podkreślić, że obowiązujące obecnie przepisy zapewniają preferencyjny dla spółdzielni energetycznych system rozliczeń. Zgodnie z art. 38c ust. 3 ustawy z dnia 20 lutego 2015 roku o *odnawialnych źródłach energii* (Dz. U. 2023 poz. 1436 z późn. zm.), sprzedawca zobowiązany, dokonuje ze spółdzielnią energetyczną rozliczenia ilości energii elektrycznej wprowadzonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej wobec ilości energii elektrycznej pobranej z tej sieci w celu jej zużycia na potrzeby własne przez spółdzielnię energetyczną i jej członków w stosunku ilościowym 1 do 0,6.

Dzięki preferencyjnemu systemowi wsparcia i działaniom edukacyjnym, promującym współpracę na poziomie lokalnym, widoczna jest dużo większa aktywność w sektorze spółdzielni energetycznych wśród samorządów, przedsiębiorców i rolników. Obecnie w Polsce działa 35 spółdzielni energetycznych, a wg danych Krajowej Izby Kłastrów Energii i Odnawialnych Źródeł Energii działa także około 170 kłastrów energii, w tym 66 kłastrów, które w latach 2017-2018, w konkursach przeprowadzonych przez Ministerstwo Energii uzyskały Certyfikat Pilotażowego Klastra Energii i zostały wpisane na Listę Pilotażowych Kłastrów Energii. Zmiany wprowadzone w ramach ustawy z 17 sierpnia 2023 r. mają być impulsem do bardziej dynamicznego, dalszego ich rozwoju w Polsce.

Ustawą z dnia 29 października 2021 r. o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2021 poz. 2376), od 1 kwietnia 2022 r. wprowadzona została instytucja prosumenta zbiorowego, który może działać w budynku wielolokalowym. Jest to odbiorca końcowy wytwarzający energię elektryczną wyłącznie z odnawialnych źródeł energii na własne potrzeby w mikroinstalacji lub małej instalacji przyłączonej do sieci dystrybucyjnej elektroenergetycznej za pośrednictwem wewnętrznej instalacji elektrycznej budynku wielolokalowego. Jest to kolejny etap rozwoju rynku prosumenckiego, szczególnie uwzględniający jego rozwój na obszarach miejskich, gdzie mieszkańcy wielolokalowych budynków mają możliwość włączenia się do energetyki prosumenckiej.

Jednocześnie, uOZE definiuje instytucję prosumenta wirtualnego. Oznacza to, że gdyby z różnych przyczyn - np. braku możliwości montażu instalacji w miejscu odbioru energii elektrycznej - odbiorca końcowy nie będzie miał możliwości działania jako prosument energii odnawialnej, ani jako prosument zbiorowy energii odnawialnej, to ustawa przewiduje, że będzie mógł wytwarzać energię elektryczną wyłącznie z odnawialnych źródeł energii na własne potrzeby w instalacji odnawialnego źródła energii przyłączonej do sieci w innym miejscu, niż jego miejsce zamieszkania (miejsce dostarczania energii elektrycznej).

Ponadto, do uOZE wprowadzono pojęcie prosumenta lokatorskiego. Jest to rozwiązanie dedykowane dla prosumentów indywidualnych, wytwarzających energię na potrzeby części wspólnej budynku wielolokalowego (np. wspólnoty, spółdzielni). Polega ono na wprowadzeniu fakultatywnej opcji zmiany wynagrodzenia z obniżenia rachunku za energię elektryczną na wypłatę jej wartości na wskazany rachunek bankowy. Zaoszczędzone środki będą wykorzystane na zakup energii lub obniżenie opłat związanych z lokalami mieszkalnymi w budynkach wielolokalowych zarządzanych przez prosumenta.

Regulacje dotyczące prosumentów zbiorowych i wirtualnych, a także prosumenta lokatorskiego umożliwiają nawet 13 mln gospodarstw korzystanie z ekonomicznej energii odnawialnej.

Dodatkowo w ustawie z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy o inwestycjach w zakresie elektrowni wiatrowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2024 r. poz. 317) dalej: „ustawa o inwestycjach”, wprowadzono przepisy zobowiązujące inwestora do udostępnienia co najmniej 10% mocy elektrowni wiatrowych dla lokalnej społeczności, co umożliwi mieszkańcom uzyskanie statusu prosumentów wirtualnych. W tym procesie

kluczową rolę odgrywa gmina, identyfikując zainteresowanych współpracą z inwestorem mieszkańców.

Należy również wskazać, że rząd wypracował w ostatnim czasie rewolucyjną reformę systemu planowania przestrzennego wprowadzoną poprzez zmianę ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uchwaloną w dniu 7 lipca 2023 r. W ramach tego procesu uproszczono m.in. procedury dotyczące lokalizacji nowych inwestycji w odnawialne źródła energii, jak również wzmocniono procesy konsultacyjne z udziałem strony społecznej. To niezwykle istotne w przypadku tych instalacji OZE, które wciąż spotykają się z obawami społeczeństwa.

W tym obszarze warto zwrócić uwagę również na wspomnianą wcześniej ustawę o inwestycjach, której celem jest upodmiotowienie lokalnych społeczności w obszarze planowania przestrzennego gminy w związku z istniejącymi oraz planowanymi elektrowniami wiatrowymi. W wyniku obecnie obowiązujących przepisów mieszkańcy gmin uzyskali narzędzie do określania szczegółowych kryteriów związanych z wyznaczaniem minimalnej odległości planowanej elektrowni wiatrowej od zabudowy mieszkalnej

Najważniejszym celem ustawodawcy jest zachowanie transparentności względem lokalnych społeczności mieszkających przy planowanych elektrowniach wiatrowych. W fazie planistycznej zapewnia się dodatkowe etapy w postaci dyskusji publicznych na etapie podjęcia uchwały o przystąpieniu do stworzenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, dalej: „MPZP” oraz na etapie ogłoszenia o wyłożeniu projektu MPZP. Zdaniem ustawodawcy tylko prawidłowo przeprowadzone konsultacje na etapie planistycznym są w stanie zmitygować ryzyko oporów społecznych na dalszym etapie inwestycyjnym.

Zaproponowane w ustawie o inwestycjach rozwiązania przewidują również udział lokalnej społeczności w korzyściach, jakie niesie lokalizacja elektrowni wiatrowej na danym terytorium. Od lipca 2025 r. inwestor będzie zobowiązany do udostępnienia co najmniej 10 proc. mocy zainstalowanej na rzecz mieszkańców danej gminy, w formule tzw. prosumenta wirtualnego.

Dzięki tym przepisom, każdy mieszkaniec gminy będzie mógł na zasadzie dobrowolności podpisać z inwestorem umowę i stać się tzw. prosumentem wirtualnym, na okres 15 lat, co umożliwi bezpośredni dostęp do taniej energii odnawialnej. Instytucja prosumenta wirtualnego zapewnia możliwość wytwarzania energii elektrycznej na własne potrzeby z instalacji odnawialnego źródła energii (w tym przypadku z wiatru). Nowe rozwiązanie zwiększy opłacalność i zmniejszy koszty inwestycyjne projektów OZE, które musiałyby zostać poniesione przez mieszkańców gminy, planujących samodzielnie inwestycje w rozproszone źródła energii.

W zakresie leśnictwa i łowiectwa:

Społeczeństwo jest aktywnie włączane do różnych inicjatyw Ministerstwa Klimatu i Środowiska, w tym do:

- prac zespołu do spraw wzmocnienia ochrony lasów cennych przyrodniczo i ważnych społecznie, członkami zespołu są:
 - ✓ Adam Bohdan - ekspert niezależny do spraw biologii, ochrony przyrody oraz partycypacji społecznej w zarządzaniu lasami,
 - ✓ Przemysław Gumułka - ekspert niezależny do spraw analiz statystycznych danych i systemów informacji przestrzennej,
 - ✓ Piotr Klub - ekspert niezależny do spraw leśnictwa i ochrony przyrody,

- ✓ Paweł Pawlaczyk - ekspert niezależny do spraw ochrony przyrody, leśnictwa, prawa i strategii unijnych,
- ✓ Sylwia Szczutkowska - ekspertka niezależna do spraw ochrony przyrody, biologii i geologii,
- ✓ dr hab. Krzysztof Świerkosz - ekspert niezależny do spraw ochrony przyrody oraz geobotaniki,
- ✓ prof. dr hab. inż. Krzysztof Adamowicz - ekspert niezależny do spraw ekonomiki leśnictwa,
- ✓ Bogdan Czemko - przedstawiciel Polskiej Izby Gospodarczej Przemysłu Drzewnego,
- ✓ dr hab. Marek Giergiczny - ekspert niezależny do spraw ekonomii środowiska i zasobów naturalnych,
- ✓ Tadeusz Ignaciuk - Prezes Stowarzyszenia Przedsiębiorców Leśnych im.
- ✓ Mieczysława Wierzbickiego w Gołuchowie,
- ✓ Marta Jagusztyn - Prezes Zarządu Fundacji Lasy i Obywatele,
- ✓ Rafał Jajor - Dyrektor Biura Polskiego Związku Pracodawców Leśnych,
- ✓ Jędrzej Kasprzak - Prezes Stowarzyszenia Producentów Płyt Drewnopodobnych w Polsce;
- prac zespołu do spraw reformy łowiectwa, członkami zespołu są:
 - przedstawiciele Polskiego Związku Łowieckiego:
 - ✓ prof. dr hab. Dariusz Gwiazdowicz - ekspert w zakresie ochrony przyrody, ochrony środowiska, ekologii, leśnictwa i łowiectwa,
 - ✓ prof. dr hab. Henryk Okarma - ekspert w zakresie biologii i ekologii ssaków drapieżnych,
 - ✓ prof. dr hab. Wanda Olech-Piasecka - ekspert w zakresie genetyki i ochrony zwierząt,
 - ✓ dr hab. Paweł Antosik, prof. Uniwersytetu Mikołaja Kopernika - ekspert w zakresie embriologii i rozrodu zwierząt,
 - ✓ prof. dr hab. Jarosław Całka - ekspert w zakresie weterynarii,
 - ✓ Rafał Ciszewski - ekspert w zakresie gospodarki łowieckiej,
 - ✓ dr hab. Przemysław Cwynar, prof. Uniwersytetu Przyrodniczego we Wrocławiu - ekspert w zakresie dobrostanu oraz utrzymania zwierząt oraz gospodarki łowieckiej,
 - ✓ dr hab. Marian Flis, prof. Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie - ekspert w zakresie gospodarki łowieckiej,
 - ✓ dr Szymon Hatłas - ekspert w zakresie bezpieczeństwa i gospodarki łowieckiej,
 - ✓ dr hab. Paweł Nasiadka - ekspert w zakresie biologii i ekologii ssaków łownych oraz gospodarki łowieckiej,
 - ✓ dr Bartosz Krąkowski - ekspert w zakresie ekologii ptaków łownych,
 - ✓ dr Andrzej Kruszewicz - ekspert w zakresie ochrony przyrody,
 - ✓ dr hab. Marek Panek - ekspert w zakresie ekologii zwierzyny drobnej,
 - ✓ dr hab. Marek Wajdzik, prof. Uniwersytetu Rolniczego w Krakowie - ekspert w zakresie gospodarki łowieckiej i ekologii zwierząt łownych,
 - ✓ dr hab. Dariusz Zalewski - ekspert w zakresie gospodarki łowieckiej i ochrony przyrody,
 - przedstawiciele Koalicji Niech Żyją! (organizacji zrzeszonych):
 - ✓ prof. dr hab. Rafał Kowalczyk - ekspert w zakresie ekologii, ekologii behawioralnej, paleoekologii i zarządzania populacjami ssaków drapieżnych i kopytnych,
 - ✓ adw. Katarzyna Topczewska - ekspert w zakresie prawa w obszarze wzmocnienia systemu ochrony zwierząt i przyrody w Polsce,
 - ✓ Krzysztof Wychowałek - ekspert w zakresie edukacji ekologicznej oraz kontroli obywatelskiej gospodarki łowieckiej,
 - ✓ dr hab. Sabina Pierużek-Nowak - ekspert w zakresie ekologii i behawioru dużych ssaków drapieżnych oraz rozwiązywania konfliktów między ludźmi a drapieżnikami,
 - ✓ dr hab. Tomasz Podgórski - ekspert w zakresie ekologii behawioralnej, zarządzania populacjami zwierząt i ekologii chorób ssaków kopytnych,

- ✓ dr hab. Marcin Urbaniak - ekspert w zakresie etyki środowiskowej i klimatycznej oraz dobrostanu i praw zwierząt,
- ✓ dr Jarosław Krogulec - ekspert w zakresie ornitologii
- ✓ dr Robert Maślak - ekspert w zakresie ochrony przyrody,
- ✓ lek. med. Anna Gdula - ekspert w zakresie etyki
- ✓ Jacek Karczewski - ekspert w zakresie ornitologii,
- ✓ Adam Zbyryt - ekspert w zakresie biologii zwierząt i ornitologii,
- ✓ Radosław Ślusarczyk - ekspert w zakresie ocen oddziaływania na środowisko,
- ✓ Marcin Kostrzyński - ekspert w zakresie edukacji przyrodniczej,
- ✓ Piotr Chara - ekspert w zakresie wpływu polowań na ptaki
- ✓ prof. dr hab. Piotr Skubała - ekspert w zakresie etyki ekologicznej.
- udziału w Ogólnopolskiej Naradzie o Lasach, w pracach uczestniczyli przedstawiciele strony społecznej/NGO – przyrodnicze:
 - ✓ Fundacja WWF Polska,
 - ✓ Pracownia na rzecz Wszystkich Istot,
 - ✓ Fundacja Frank Bold,
 - ✓ Fundacja ClientEarth Prawnicy dla Ziemi,
 - ✓ Centrum Strategii Środowiskowych,
 - ✓ Fundacja Dziedzictwo Przyrodnicze,
 - ✓ Fundacja Dzika Polska,
 - ✓ Fundacja Greenpeace Polska,
 - ✓ Młodzieżowy Strajk Klimatyczny,
 - ✓ Dzikie Karpaty,
 - ✓ Klub Przyrodników,
 - ✓ Fundacja Alarm dla Klimatu (Porozumienie Leśnej,
 - ✓ Lasy i Obywatele,
 - ✓ Fundacja FOTA4Climate,
 - ✓ Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków,
 - ✓ Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA,
 - ✓ Fundacja Las Na Zawsze,
 - ✓ Natural Forest Foundation.
- udziału w pracach nad utworzeniem lasów społecznych wokół dziewięciu krajowych aglomeracji, w pracach zespołów ds. lasów społecznych wokół miast: Warszawa, Kraków, Gdańsk-Sopot-Gdynia, Wrocław, Łódź, Poznań, Katowice, Bydgoszcz-Toruń, Szczecin wezmą udział przedstawiciele 142 organizacji pozarządowych (lista organizacji społecznych w załączniku nr 2).

Ponadto, w MKiŚ są prowadzone prace nad przygotowaniem projektu ustawy o zmianie ustawy o lasach i ustawy o ochronie przyrody. Opracowywany projekt przewiduje uregulowanie kontroli sądowej planów urządzenia lasu co wymaga nie tylko ustanowienia w systemie przepisów prawa krajowego przepisu będącego podstawą prawną do wniesienia skargi do sądu, lecz wymaga także ustanowienia kompleksowej regulacji określającej wzorce kontroli sądownoadministracyjnej umożliwiającej zbadanie legalności planu urządzenia lasu pod względem formalnym i merytorycznym. Wymaga to zmian w zakresie:

- przepisów regulujących proces sporządzania planu urządzenia lasu,
- przepisów określających, co ma zawierać plan urządzenia lasu, formy prawnej oraz procedury weryfikacji i przesłanek zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia przez ministra właściwego do spraw środowiska planów urządzenia lasu,
- zapewnienia realnego udziału (partycypacji) społeczeństwa (w tym organizacjom ekologicznym oraz lokalnym organizacjom społecznym) na każdym etapie tworzenia planu urządzenia lasu,
- włączenia do procesu opracowywania planu urządzenia lasu rad gmin,
- wprowadzenia uzgodnień i opiniowania w specjalistycznych obszarach, w które plan urządzenia lasu ingeruje,

- zapewnienia transparentności procesu tworzenia planów urządzania lasów, w tym dostępności materiałów z tego procesu,
- określenia zadań i czynności, których wykonywanie jest możliwe i konieczne w ramach prowadzenia gospodarki leśnej w lasach bez zatwierdzonego planu urządzania lasu oraz sankcjonowanie działań osób podejmujących działania bez obowiązującego planu urządzania lasu lub wbrew niemu,
- zharmonizowania z polityką państwa w odniesieniu do planowania urządzania lasów działalności państwowego podmiotu sporządzającego projekty planów urządzania lasu.

Proponowane zmiany rozszerzą partycypację społeczną w procesie zarządzania lasami, zapewniając społeczny nadzór nad lasami. Ponadto, procedowany projekt przewiduje utworzenie organu opiniodawczo-doradczego ministra właściwego do spraw środowiska – Krajowej Rady Leśnej. Krajowa Rada Leśna będzie organem opiniodawczo-doradczym w sprawach leśnictwa. Zadaniem Krajowej Rady Leśnej będzie w szczególności opiniowanie strategii, planów i programów dotyczących leśnictwa, opiniowanie projektów aktów prawnych dotyczących leśnictwa (w tym zarządzeń Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych dotyczące zakresu, formy i sposobu technicznego wykonania dokumentacji do projektu planu urządzania lasu tj.: instrukcji urządzania lasu, zasad hodowli lasu, instrukcji ochrony lasu, instrukcji ochrony przeciwpożarowej obszarów leśnych), przedstawianie wniosków i opinii w sprawach leśnictwa.

Przedstawione działania oraz zamierzenia wskazują jednoznacznie, że autentyczny dialog z różnymi grupami interesariuszy, rozszerzanie partycypacji społecznej w procesie zarządzania lasami stanowiącymi własność Skarbu Państwa są podstawą postępowania obecnego Kierownictwa resortu w zakresie nowego podejścia do nadzoru nad gospodarką leśną.

W zakresie edukacji i promocji zachowań proekologicznych:

Edukacja to podstawowy warunek zmiany praktyk społecznych w kierunku bardziej zrównoważonych i wspierających ochronę środowiska naturalnego i klimatu. Działania te mają charakter edukacji pozaformalnej i nieformalnej, wspierającej realizowaną w ramach systemu oświaty edukację formalną, która pozostaje w kompetencji Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Działania podejmowane przez Ministerstwo Klimatu i Środowiska koncentrują się na:

1. Upowszechnianiu rzetelnej wiedzy o środowisku naturalnym i klimacie, związkach pomiędzy środowiskiem, globalnymi procesami klimatycznymi a rozwojem społeczno-gospodarczym oraz zagadnieniami bezpośrednio wpływającymi na życie i zdrowie odbiorców;
2. Prezentacji dobrych praktyk w zakresie ochrony środowiska i klimatu, a także łagodzenia skutków zmian klimatu i adaptacji do nich;
3. Uświadamianiu wpływu indywidualnych zachowań na stan środowiska naturalnego i klimatu, a także zachęcanie do zaangażowania się w działania na rzecz ochrony środowiska i klimatu.

Zrealizowano kampanie informacyjno-edukacyjne nt. ochrony klimatu, sprawiedliwej transformacji energetycznej i ochrony różnorodności biologicznej. Działania te obejmowały m.in. emisję spotów telewizyjnych oraz radiowych, publikację artykułów w prasie, przygotowanie i przeprowadzenie działań informacyjnych w Internecie, przeprowadzenie działań edukacyjnych adresowanych do jednostek samorządu terytorialnego oraz do nauczycieli i uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych.

Wyjaśniono odbiorcom m.in. jak funkcjonuje system klimatyczny Ziemi; jak przebiega proces efektu cieplarnianego; czym są zmiany klimatu oraz ich konsekwencje; na czym

polegają działania mitygacyjne, a na czym działania adaptacyjne do zachodzących zmian klimatu; co to jest neutralność klimatyczna; OZE, niskoemisyjne źródła energii, efektywność energetyczna; zrównoważony transport zrównoważona konsumpcja czy gospodarka o obiegu zamkniętym.

Z wyrazami szacunku

Paulina Hennig-Kloska
Minister Klimatu i Środowiska
Ministerstwo Klimatu i Środowiska
/ – podpisany cyfrowo/

Załączniki:

Załącznik nr 1: Projekty finansowane przez NFOŚiGW oraz wfośigw

Załącznik nr 2: lista organizacji społecznych

Do wiadomości:

Departament Spraw Parlamentarnych w KPRM.